

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Jenni Horppu ja Taru Turkia

RYHMÄYTYMINEN LEIRILLÄ LIIKUNNAN KEINAIN

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

HORPPU, JENNI

Ryhmäytyminen leirillä liikunnan keinoin

TURKIA, TARU

Opinnäytetyö

50 sivua + 11 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Harri Mäkinen

Toimeksiantaja

Pohjois-Kymen Epilepsiyhdistys

Lokakuu 2010

Avainsanat

ryhmäytyminen, ryhmänohjaaja, liikunnalliset leikit

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen tutkimus ryhmäytymisestä leirillä. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen ja sen tarkoituksena on selvittää liikunnallisten leikkien toimivuutta ryhmäyttämisessä. Työssä on käytetty kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, koska työn aineisto on kerätty todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä on käytetty arviointitutkimusta, sillä työssä määritellään liikunnan merkitystä ryhmäytymiskeinona. Tutkimuksessa selvitetään, mikä on ollut liikuntaleikkien merkitys ryhmähengen muodostamisessa leirillä.

Työn toiminnallinen osuus toteutettiin ja aineisto kerättiin viikonlopun kestäneellä leirillä. Tutkimusaineisto kerättiin muun muassa osallistuvaa havainnointia, leiripäiväkirjan pitoa ja palautelomakkeita käyttäen. Palautelomakkeisiin on vastannut 35 leiriläistä. Leirin toiminnallinen osuus koostui ryhmäytymistä edistävästä liikunnallisista leikeistä ja muusta yhteistoiminnasta.

Tuloksista käy ilmi, että leiriläiset ovat kokeneet liikunnalliset leikit ryhmää yhdistäväksi ja ne ovat lisänneet leirin mielekkyyttä. Tuloksista voidaan nähdä, että liikunnalliset leikit ovat toimineet ilmapiiriä rentouttavasti. Työssä nousee esille ohjaajan tärkeys ryhmäytymisessä, sillä ohjaaja auttaa ryhmää eteenpäin ja ohjaa sitä yhtenäisemmäksi.

Liikunnalliset leikit toimivat hyvin ryhmäytymiskeinona. Liikuntaleikkien merkitys ryhmähengen muodostamisessa on ollut merkittävä. Ne ovat yhdistäneet leiriläisiä, ja he ovat saaneet ryhmässä toimimisen kokemuksia, mikä on kasvattanut ryhmähengen.

ABSTRACT

KYMENLAAKSOS UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social field

HORPPU, JENNI

Grouping in a camp by using physical games

TURKIA, TARU

Bachelor's Thesis

50 pages + 11 pages of appendices

Supervisor

Harri Mäkinen, lecturer

Commissioned by

Pohjois-Kymen Epilepsiyhdistys

October 2010

Keywords

grouping, group leader, physical games

This bachelor's thesis is a functional study about grouping in a camp. Thesis is qualitative and its purpose is to find out the functionality of physical games in grouping. Qualitative research methods have been used, because the research material has been collected in authentic and natural situations. As a research method there has been used evaluation, because it defines the meaning of physical games in grouping. Thesis answers the question: what has been the meaning of physical games in forming of the group spirit in the camp.

The functional part of the thesis and the research material has been gathered during one weekend in a camp. Research material has been gathered by using participant observation and written feedback. 35 people in the camp gave written feedback. The functional part of the camp consisted of physical games and other group activities that helps grouping.

It appears in the results that people in the camp has found that physical games helped uniting the group and that the games have increased the enjoyability of the camp. The results show that physical games have made the atmosphere more relaxed. The importance of the group leader has come up in this thesis because the group leader helps the group achieve their goal. Leader guides the group to become more coherent.

As a conclusion, physical games work very well as a grouping method. Physical games have been very important factor in forming the group spirit. Games have connected the people in the camp and the people have been working together as a group which has lifted the group spirit.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	RYHMÄYTYMINEN	7
3	RYHMÄN TUNNUSMERKIT	8
	3.1 Ryhmädynamiikka	9
	3.1.1 Ryhmän normit	10
	3.1.2 Roolit ryhmässä	11
	3.1.3 Ryhmän koheesio	13
	3.2 Ryhmän kehitysvaiheet	14
	3.3 Toimiva ryhmä	16
4	RYHMÄNOHJAAJAN MERKITYS RYHMÄYTYMISESSÄ	17
	4.1 Ryhmänohjaajan kompetenssit	18
	4.2 Toiminnan suunnittelu	20
5	LIIKUNNAN JA LEIKIN MERKITYS RYHMÄYTYMISESSÄ	21
	5.1 Liikunnallisten leikkien merkitys lasten ryhmäytymiselle	22
	5.2 Epilepsia ja liikunta	23
6	MUUT TOIMINNALLISET RYHMÄYTYMISKEINOT	24
7	AIEMMAT TUTKIMUKSET RYHMÄYTYMISESTÄ	25
8	TUTKIMUSONGELMA, TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT	26
	8.1 Tutkimuksen toteutus ja kohderyhmä	26
	8.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	27
	8.3 Aineiston analysointi ja luotettavuus	28
9	SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI	30
	9.1 Suunnittelu	30
	9.2 Toteutus ja toiminnan arviointi	31

10 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN POHDINTA	34
10.1 Liikunnallisten leikkien merkitys ryhmäytymisessä	34
10.2 Ohjaajan merkitys ryhmäytymisessä	35
10.3 Leiriläisten kokemukset yhteishengestä	36
10.4 Muut ryhmäytymisestä kertovat tekijät	37
11 ANALYYSI RYHMÄYTYMISPROSESSIN ETENEMISESTÄ	38
11.1 Ryhmä alkaa muodostua	38
11.2 Ryhmädynamiikassa alkaa tapahtua muutoksia	40
11.3 Ryhmästä tulee yhtenäinen	41
12 RYHMÄYTYMISPROSESSIN HAASTEET	42
13 POHDINTA	43
LÄHTEET	47
LIITTEET	51

Liite 1. Leikit

Liite 2. Leiriaikataulu

Liite 3. Rastitehtävä

Liite 4. Palautelomake 1.

Liite 5. Palautelomake 2.

1 JOHDANTO

Tutkimuksemme tavoitteena on tutkia ryhmäytymistä leirillä ja liikunnallisten leikkien osuutta ryhmäytymisessä. Tutkimme, mitä liikunnalla on annettavaa ryhmäytymisprosessille ja ohjaajan merkitystä tässä prosessissa. Tavoitteena on tarkastella myös ryhmän toimintaan vaikuttavia tekijöitä. Saimme idean tutkimukseemme, kun Pohjois-Kymen Epilepsiyhdistys lähetti opinnäytetyötilauksen Kymenlaakson ammattikorkeakoululle. Siinä haettiin sosionomi-opiskelijoita ryhmäyttämään perheitä leirillä. Epilepsiyhdistys järjesti liikunta- ja virkistysviikonloppuleirin, jonne suunnittelimme ja ohjasimme toiminnan. Leiri järjestettiin Puhjonrannan leirikeskuksessa 5. - 6.9.2009.

Päätimme tutkia ryhmäytymistä liikunnallisesta näkökulmasta, ja opinnäytetyömme aiheeksi muotoutui liikunnallisten leikkien mahdollisuudet ryhmäytymisessä. Ryhmäytymisellä tarkoitetaan muuan muassa toimintaa, jonka avulla joukosta yksilöitä tulee yhtenäinen ja vuorovaikutuksellinen ryhmä. Liikunnan mahdollisuudet ryhmäytymisessä kiinnostavat meitä koska, olemme molemmat ohjanneet useiden vuosien ajan lasten liikuntaryhmiä ja huomanneet, että liikunta on ollut niissä ryhmää yhdistävä tekijä ja se on helpottanut lasten tutustumista toisiinsa. Liikunta on myös yhteydessä lapsen psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Tästä syystä liikunnallisten leikkien tutkiminen ja sen positiivisten vaikutuksien esiin tuominen ryhmää yhdistävänä tekijänä on tärkeää. Ryhmäytymistä on Suomessa tutkittu muun muassa koululuokissa, keskusteluryhmissä ja leireillä. Emme kuitenkaan löytäneet tutkimuksia, joissa olisi tutkittu liikunnan merkitystä ryhmäytymiskeinona. Kerromme muista tutkimuksista lyhyesti kohdassa 7.

Ryhmäytymisellä on tärkeä merkitys leirillämme, koska sen avulla saamme leiristä mielekkään kaikille siihen osallistuville. Leiriläisten näkökulmasta ryhmäytyminen on merkittävää, koska suurin osa heistä tulee olemaan Epilepsiyhdistyksen kautta vielä tekemisissä keskenään erilaisten kokousten ja leirien myötä. Ryhmäytymisen myötä leiriläisten on helpompi olla tekemisissä keskenään sekä toimia ja tehdä päätöksiä yhdessä tiiminä. Leiriläisten kannalta ryhmäytyminen on myös tärkeää, koska sen kautta he tutustuvat paremmin toisiinsa ja uskaltavat olla omia itsejensä muiden leiriläisten seurassa.

Aluksi tarkastelemme mitä ryhmäytymisellä tarkoitetaan ja kerromme ryhmän toiminnasta ja ryhmän välisistä suhteista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Kerromme myös ohjaajan merkityksestä ryhmäytymisprosessissa. Tutkimuksessamme käsittelemme lyhyesti mitä muita toiminnallisia ryhmäytymiskeinoja on. Tämän jälkeen tarkastelemme miten ryhmäytymistä on tutkittu. Lopuksi esittelemme ja pohdimme tutkimuksemme tuloksia.

2 RYHMÄYTYMINEN

Ryhmäytymisellä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla ryhmästä tulee yhtenäinen ja kiinteä ryhmä. Ryhmäytymisessä ryhmän jäsenten välille kehittyy aito vuorovaikutussuhde, joka on tärkeä osa ryhmäytymistä. (Mäkivaara & Sarviaho 1999, 75.) Ryhmäytymiseen voidaan pyrkiä tietoisesti ohjaajan johdolla, mutta sitä tapahtuu myös tiedostamatta, ilman ohjausta. Esimerkiksi koululuokat ovat ennalta järjestettyjä ryhmiä, joihin muun muassa opettaja voi tietoisesti pyrkiä vaikuttamaan. Luokan sisälle voi kuitenkin muodostua pienempiä ryhmiä, kuten kaveriporukat, joiden muodostumista ohjaavat muun muassa oppilaiden omat mielenkiinnon kohteet. Ryhmäytymistä käsiteltäessä on tarkasteltava ryhmän dynamiikkaa eli ryhmän välisiä sosiaalisia suhteita ja rooleja, jotka ovat tärkeä osa ryhmäytymisprosessia.

Ryhmäytyminen pitää sisällään erilaisia vuorovaikutusprosesseja, jotka muodostuvat jäsenten keskinäisistä suhteista ja toiminnasta. Prosesseihin vaikuttavat ryhmän toiminnan sisältö ja tavoitteet. Keskeisiä ryhmän prosesseja ovat kommunikaatio ryhmän jäsenten kesken, jäsenten yhteistoiminta, ongelmanratkaisu ja päätöksen teot, jäsenten väliset henkilösuhteet, roolien muodostuminen ryhmässä, sekä ryhmän normien ja tavoitteiden kehittyminen. (Kauppila 2006, 100.)

Ryhmäyttämisellä puolestaan tarkoitetaan prosessia, joka perustuu erilaisiin toiminnallisiin tehtäviin, esimerkiksi leikkeihin ja peleihin, jonka avulla tietty ryhmä ihmisiä pyritään saamaan yhtenäisemmäksi. Tämän prosessin avulla ryhmän jäsenten on helpompaa luottaa toisiinsa ja he kokevat olonsa turvalliseksi ryhmässä. (Aalto 2002, 19.) Ohjaajalla on merkittävä rooli ryhmäyttämisprosessissa, koska hän ohjaa ryhmäytymisprosessin kulkua.

3 RYHMÄN TUNNUSMERKIT

Ryhmä on vain joukko ihmisiä, kunnes heillä on yhteinen tavoite, jonkin verran keskinäistä vuorovaikutusta ja käsitys siitä, ketkä ryhmään kuuluvat (Kopakkala 2005, 36). Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta voidaan mainita ensimmäistä kertaa kokoontuva lasten jalkapalloryhmä. Ensimmäisellä kerralla lapset tutustuvat hieman toisiinsa, oppivat toistensa nimiä ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään, niin fyysisesti kuin verbaalisesti pelin muodossa. Lasten tutustumista toisiinsa helpottaa lisäksi se, että heillä kaikilla on yhteinen mielenkiinnon kohde. Seuraavalla kokoontumiskerralla lasten on jo mahdollisesti helpompi jutella keskenään, koska he tuntevat jo vähän toisiaan. Ryhmän valmentajan tehtävänä on saada ryhmä lapsia pelaamaan mahdollisimman hyvin yhteen ja korostaa tiimityön merkitystä, jotta joukkueesta tulisi yhtenäinen ja se voisi pärjätä peleissä muita joukkueita vastaan. Näin ryhmälle muotoutuu yhteinen tavoite.

Kuulumme elämämme aikana useisiin eri ryhmiin, kuten esimerkiksi koululuokkaan, harrastusryhmään tai kaveriporukkaan (Kopakkala 2005, 36). Osaan ryhmistä olemme joutuneet ja osaan olemme liittyneet omasta vapaasta tahdosta ja kiinnostuksesta. Ryhmät ovat aina erilaisia, koska ne muodostuvat erilaisista ihmisistä. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2005, 32.) Kaikkia ryhmiä yhdistää se, että niihin kuuluu olennaisena osana ihmisten välinen vuorovaikutus (Kauppila 2006, 85). Kaikkien ryhmien toimintaan vaikuttavat erilaiset tekijät. Näitä tekijöitä ovat muun muassa ryhmädynamiikka, ryhmäläisten roolit ja ryhmän normit.

Ryhmällä on tiettyjä tunnusmerkkejä, kuten koko, yhteiset päämäärät, vuorovaikutussuhteet, säännöt, työnjako ja roolit sekä johtajuus (Niemistö 2004, 16). Ryhmän jäsenen yhteiset kiinnostuksen kohteet ja tarpeet ovat tavallisesti perustana ryhmän muodostumiselle. Ryhmän jäsenet hyötyvät aina jollain tavalla toisistaan ryhmässä. Ryhmässä esimerkiksi saadaan tukea toisilta ryhmän jäseniltä. Ryhmään kehittyy ryhmäidentiteetti ryhmän koheesion eli kiinteyden ja ryhmäytymisen avulla. (Kauppila 2006, 85 - 86.) Ryhmäidentiteetillä tarkoitamme sitä, että ryhmä kokee itsensä eheäksi ja jokaisella sen jäsenellä on vahva yhteenkuuluvuuden tunne ryhmässä.

3.1 Ryhmädynamiikka

Ryhmädynamiikkaan eli ryhmän sisäisiin voimiin kuuluu ryhmän jäsenten omat voimavarat, kiinnostukset, keskinäinen jännite ja tunteet. Ryhmän dynamiikasta suurin osa on näkymätöntä. (Kauppila 2006, 92.) Ryhmädynamiikalla tarkoitetaan ryhmän jäsenten välisiä suhteita ja vuorovaikutusta ja ryhmädynamiikkaan kuuluu keskeisesti vuoropuhelu eli dialogi. Ryhmädynamiikka kuuluu olennaisena osana ryhmän toimintaan. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 37.) Ryhmän toiminnassa monenlaiset tunteet ja voimat vaikuttavat ryhmän jäsenten välillä. Nämä tunteet ja teot ryhmäläisten välillä saattavat olla tietoisia ja harkittuja, mutta myös tahattomia. (Niemistö 2004, 17.)

Jokainen tuo ryhmän toimintaan aina mukanaan omat kokemuksensa ja elämänsähistoriansa. Nämä vaikuttavat ryhmän dynamiikkaan ja yksilöt käsittelevät ja tulkitsevat muita ryhmäläisiä ja ryhmän tapahtumia omasta viitekehystänsä. Jokainen yksilö vaikuttaa ryhmädynamiikan muodostumiseen. Yhdenkin ryhmän jäsenen käytöksen muuttuessa, sillä on vaikutusta koko muuhun ryhmään ja ryhmädynamiikkaan. Ryhmän käytökseen vaikuttaa myös jonkun jäsenen poissaolo. Muun muassa näistä syistä ryhmädynamiikka muuttuu jatkuvasti. Ryhmänohjaajan tulisikin olla koko ajan tarkkailemassa ryhmäläisiä, jotta hän olisi perillä jatkuvasti muuttuvasta prosessista ja ymmärtäisi ryhmän sen hetkistä tilannetta. Ohjaajan tulisi myös auttaa ryhmäläisiä soveltamaan erilaiset elämäntilanteet ja tarpeet yhteen. (Laine ym. 2005, 50 - 51.)

Ryhmän dynamiikkaan vaikuttaa se, minkä kokoinen ryhmä on kyseessä. Rovion ja Saaranen-Kauppinen mukaan (2009, 33) pienellä ryhmällä tarkoitetaan enintään 8 - 10 hengen ryhmää ja suurella ryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jossa on enemmän kuin kymmenen jäsentä. Pienessä ryhmässä jäsenet pääsevät osallistumaan enemmän ryhmän päätöksentekoon ja heidän sitoutumisensa ryhmän toimintaan on suurempi. Pienessä ryhmässä on myös helppo saavuttaa yksimielisyys, sillä siellä on vähemmän jäseniä. Suuressa ryhmässä yksimielisyyteen on hankala päästä suuren jäsenmäärän takia, sillä mielipiteitäkin on enemmän. Yksilön vaikutusmahdollisuudet suuressa ryhmässä ovat rajalliset, mikä vaikuttaa myös dynamiikkaan merkitsevästi. Pienessä ryhmässä taas on helpompi päästä vaikuttamaan ja ottamaan kantaa asioihin. Pienessä ryhmässä jokaisen täytyy osallistua, sillä ”vapaamatkustajat” huomataan nopeasti. Vapaamatkustajilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät tuo omaa panostaan aktiivisesti esille ryhmässä ja hyötyvät muiden tekemästä työstä. (Laine ym. 2005, 50 - 51.)

Ryhmän koko vaikuttaa sen jäsenten osallistumismahdollisuuksiin. Suuremmassa ryhmässä jäsenillä on heikommat mahdollisuudet osallistua toimintaan kuin kooltaan pienemmässä ryhmässä.

Pienessä ryhmässä vastuun jakautuminen on tasaisempaa ryhmäläisten kesken. Pienissä ryhmissä kaikki ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tällä tavalla saadaan useampia ja todellisempia mielipiteitä. Kynnys oman mielipiteen kertomiseen on matalampi pienemmissä ryhmissä, koska joistakin ryhmän jäsenistä voi tuntua epämiellyttävältä kertoa mielipiteensä suurelle ihmisjoukolle. Useimmiten suuressa ryhmässä näin kokevat yksilöt jäävät ryhmässä syrjään, eivätkä ilmaise mielipiteitään ollenkaan. Pienelle ryhmälle tunnusomaisia piirteitä ovat muun muassa sen kiinteys ja yksimielisyys, kaikkien jäsenten osallistuminen, tyytyväisyys ja motivaatio. Suurelle ryhmälle puolestaan on tunnusomaista muun muassa sen ristiriidat jäsenten kesken, yksimielisyyden saavuttamisen hankaluus sekä luovien näkemysten ja oivalluksien tuottaminen, mutta ei niiden tarkasteleminen. (Saaranen-Kauppinen & Rovio 2009, 32 - 33.)

3.1.1 Ryhmän normit

Ryhmän normeilla tarkoitetaan yhteisiä uskomuksia, tapoja ja sääntöjä, joita kaikki ryhmässä noudattavat. Normit yhdenmukaistavat ryhmän toimintaa, koska ne antavat selkeät ohjeet sille, minkä mukaan ryhmäläiset toimivat. (Laine ym. 2005, 45.) Ryhmän normit ovat usein julkilausumattomia. Esimerkiksi jos käytöshäiriöinen ryhmän jäsen käyttäytyy tutussa ryhmässä huomiota herättävällä tavalla, niin muut eivät reagoi tähän niin helposti. Muut ryhmän jäsenet tietävät häiriön vaikuttavan ainakin jollain tasolla hänen käyttäytymiseensä, eivätkä siksi kiinnitä siihen niin paljoa huomiota. Jotkin tietyt normit määritetään toiminnan alkaessa ja ne tuodaan kaikkien tietoisuuteen. Jokaisella ryhmällä on omat, juuri sille ryhmälle sopivat normit. (Williams 2002, 158 - 159.)

Kaikenlaisissa ryhmissä ja yhteisöissä syntyy sosiaalisia normeja jatkuvan kanssakäymisen myötä, joihin ihmisten tulee mukautua. Keskeistä normeissa on se, että ihmiset tietävät, mitä heiltä odotetaan ja mitä he itse voivat muilta odottaa. Näiden normien kautta sosiaalinen kanssakäyminen helpottuu. Yksilö kokee paineita toimia normien mukaan, vaikka omat asenteet olisivatkin normeja vastaan. Paineita syntyy, koska ryhmä antaa sanktioita normeista poikkeavasta käytöksestä ja toiminnasta. Sanktioita voivat olla syrjintä ja eristäminen ryhmästä, kiusaaminen, halveksiminen ja pilk-

kaaminen. Huolimatta sanktioista, ryhmässä on lähes aina joku, joka uskaltaa vastustaa ryhmän painostusta ja toimia normien vastaisesti. (Laine 2005, 186 - 188.) Mikäli normien toteuttamista ei valvota, niin ne menettävät merkityksensä. Normien unohtamisesta ja noudattamisesta tulisi antaa välitön palaute, jotta yksilö osaa yhdistää tekonsa saamaansa palautteeseen. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2005, 45.)

3.1.2 Roolit ryhmässä

Rooli tarkoittaa yksilölle tyypillistä, tuttua ja turvallista tapaa toimia ryhmässä. Roolilla voidaan myös tarkoittaa tapaa, jolla muut ryhmän jäsenet odottavat meidän käyttäytyvän. Toisilleen vieraiden ihmisten kokoontuessa ensi kertaa yhteen heissä herää epävarmuuden tunteita. Tällöin ryhmässä aletaan etsiä omaa paikkaansa. Epävarmuuden vallitessa yksilö saattaa toteuttaa hänelle tyypillisiä ja ominaisia rooleja, kuten työroolia vapaa-aikana. Nämä aiemmat roolit eivät kuitenkaan välttämättä käy uuteen ryhmään. Ryhmän tullessa tutuksi ja turvalliseksi roolit tulevat henkilökohtaisemmiksi ja ryhmään sopiviksi. (Kopakkala 2005, 108.)

Roolin muodostumiseen vaikuttaa muun muassa ikä. Pienet lapset eivät pysty vielä ymmärtämään kaikkia rooleja, mutta jo alakoulun ylimmillä luokilla lapsi pystyy omaksumaan itselleen uusia rooleja. Roolit syntyvät ryhmän muodostusvaiheessa. Ryhmään syntyy väistämättä tiettyjä rooleja, kuten johtaja tai neuvottelija. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 53.) Roolit syntyvät ryhmän vuorovaikutuksen ja sen dynamiikan aikaansaannoksena. Ne määräytyvät ja muodostuvat ryhmän tehtävien, jäsenten ominaisuuksien ja odotusten sekä muiden ryhmäprosessin tekijöiden, kuten ryhmäkommunikaation mukaisesti. (Kauppila 2006, 92, 101.)

Ryhmän kokoontuessa yhteen yksilöt ovat aina huolestuneita omasta identiteetistään. Ryhmän jäsenet kokevat ristiriitoja, koska toisaalta halutaan kuuluvan osaksi ryhmää, mutta toisaalta ei haluta menettää omaa yksilöllisyyttään. (Williams 2002, 116.) Rooliristiriitoja saattaa myös syntyä, mikäli ryhmäläiset odottavat yksilöltä hänen asenteiden ja arvojen vastaista roolikäyttäytymistä. Ryhmän jäsenelle voi syntyä roolipaineita, mikäli häneen kohdistetaan erilaisia ja ristiriidassa olevia odotuksia. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2005, 43.)

Roolit ovat osa vuorovaikutussuhteita. Aina, kun olemme vuorovaikutuksessa jonkun ihmisen kanssa, roolimme vaihtuvat. Roolien kautta näytämme erilaisia puolia itses-tämme. Rovion ja Saaranen-Kauppinen (2009, 72) mukaan ryhmissä on aina valtasuh-teita eri roolien välillä, koska kaikki roolit eivät ole tasavertaisia. Toisia rooleja arvos-tetaan enemmän, ja sitä myötä roolin vaikutusvalta lisääntyy. Laineen ym. (2005, 48) mukaan roolien myötä ryhmään syntyy myös valtasuhteita. Valtasuhteet syntyvät aina ihmisten välisissä suhteissa, eivätkä siis ole ryhmän tai yksilön ominaisuus. Yksilön henkilökohtaiset tiedot ja taidot sekä karisma vaikuttavat hänen rooliinsa ja valtaan ryhmässä.

Ryhmän roolit voidaan jaotella monin eri tavoin. Tässä esittelemme kolme erilaista jaottelutapaa. Ryhmän roolit voidaan jakaa virallisiin ja epävirallisiin rooleihin. Viral-lisilla rooleilla tarkoitetaan ennalta määrättyjä ja sovittuja rooleja esimerkiksi puheen-johtajan ja sihteerin roolit. Epävirallisilla rooleilla tarkoitetaan sellaisia rooleja, jotka syntyvät, kun ryhmän jäsen toistuvasti käyttäytyy tietyn kaavan mukaisesti. Epäviral-liset roolit syntyvät ryhmän vuorovaikutuksessa. Esimerkkeinä epävirallisista rooleista voidaan mainita vitsailija ja syntipukki. (Laine 2005, 189.) Roolit ovat luonteeltaan pysyviä ja niitä on hankala muuttaa. Yksilön roolit voivat poiketa eri ihmisten seuras-sa, ja eri toimintaympäristöissä. Nämä voivat asettaa yksilön roolille erilaisia odotuk-sia. (Laine 2005, 190.)

Roolit voidaan jaotella myös ryhmän jäsenen tehtävään ryhmässä tai suhdejärjestel-missä. Suhdejärjestelmillä tarkoitetaan esimerkiksi kommunikaatioon (hiljainen, puhe-lias) ja tunnesuhteisiin (innostaja, häirikkö) liittyviä rooleja. Ryhmässä roolit voivat siis liittyä tehtävään tai ihmissuhteisiin liittyvään asemaan. Ryhmän toimintaa jäsentä-vät ryhmäläisten selkeät roolit. Roolien ansiosta ryhmän jäsenet tietävät odotukset, jotka kohdistuvat heidän toimintaansa. Ryhmäläisten roolit voivat myös haitata ryh-män suoritusta. Ne voivat estää yksilöiden luovuutta, jos ne ovat tarkasti rajattuja ja joustamattomia. Yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet ja hänen sijoittuminen sekä toimintansa muissa suhdejärjestelmissä vaikuttavat siihen, millaiseksi hänen asemansa ryhmässä muotoutuu. (Rovio & Saaranen-Kauppinen 2009, 68 - 69.)

Roolit voidaan jakaa Kopakkalan (2005) mukaan kolmeen eri ryhmään: kollektiivi-siin, sosiaalisiin ja persoonallisiin rooleihin. Kollektiivisen roolin syntyyn vaikuttavat ihmisestä heti havaittavat seikat, kuten ikä, sukupuoli ja rotu. Sosiaaliset roolit ovat

sosiaalisten tilanteiden asettamia rooleja. Sosiaalisella roolilla tarkoitetaan sanatonta sopimusta kahden ihmisen välillä, esimerkiksi opiskelija - opettaja tai puhuja - kuunteleja. Nämä roolit edellyttävät toteutuakseen toisiaan. Persoonalliset roolit sisältävät henkilökohtaisia tunteita, jotka voivat olla pakottavia. Esimerkiksi kiusaamistilanteessa sivustakatsojalla saattaa olla pakottava tarve puuttua kiusaamistilanteeseen, mutta hän ei ehkä uskalla mennä väliin. (Kopakkala 2005, 100 - 101.)

3.1.3 Ryhmän koheesio

Ryhmän koheesiolla tarkoitetaan ryhmän kiinteyttä ja yhtenäisyyttä. Rovion (2009, 155 - 156) mukaan ryhmän kiinteyteen vaikuttavat ryhmän jäsenten väliset tunnesuhteet sekä ryhmän tarkoitus ja päämäärä. Ryhmän kiinteydellä on merkitystä ryhmän toimivuudelle. Kiinteyttä muodostuu kaikista ryhmää yhdessä pitävistä voimista. Laineen (2005, 190 - 191) mukaan vahvan koheesion ryhmässä jäsenet sitoutuvat voimakkaasti sekä muihin jäseniin että ryhmään, ja osallistuvat ryhmän toimintaan aktiivisesti. Vahvaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen liittyvät myönteiset asenteet. Vahva yhteenkuuluvuuden tunne ilmenee usein niin sanottuna ”me”-henkenä. Heikon koheesion ryhmässä jäsenten osallistuminen, sitoutuminen ja yhteenkuuluvuuden tunteet ovat hyvin vähäisiä. Jos ryhmällä on heikko koheesio, sen toiminta luultavimmin hiiptuu, ja ryhmä hajoaa.

Voimakkain koheesio syntyy silloin, kun ryhmässä on toisistaan pitäviä ja toisiinsa ystävällisesti suhtautuvia ihmisiä. Kun ryhmä kokee, että sen toimintaa ja jäseniä arvostetaan ja ryhmässä tehdään heitä kiinnostavia asioita, koheesio voimistuu. Voimakkaalla koheesiolla on sekä yksilöön että koko ryhmän toimintaan myönteisiä vaikutuksia. On esimerkiksi havaittu, että yhteisöt, joissa esiintyy voimakasta koheesiota, on hyvä ilmapiiri ja sen jäsenet viihtyvät sekä välittävät toisistaan. Ryhmän jäsenet myös kertovat omista tunteistaan, ovat avoimia toisilleen ja yleensäkin keskustelevat paljon keskenään sekä kunnioittavat ja arvostavat toistensa toimintaa. Tämän kaltainen ryhmän kulttuuri tukee sen jäsenten sosiaalista ja emotionaalista hyvinvointia. (Laine 2005, 191 - 192.)

Ryhmän koheesioon voidaan pyrkiä vaikuttamaan ihmissuhteiden ja ilmapiirin parantamisella. Sosiaalisella ilmapiirillä on tärkein merkitys ryhmän koheesion parantamiselle, koska se antaa edellytykset yhteenkuuluvuuden tunteille ja myönteisille ihmissuhteille. Vaikka kaikki ryhmäläiset osaltaan luovat ilmapiiriä, on ryhmän johdolla

kuitenkin suurin vaikutus ilmapiiriin. (Laine 2005, 193.) Kiinteyden edistämässä ryhmän ohjaajan on kiinnitettävä huomiota sekä tehtävään että sosiaalisiin suhteisiin. Ryhmän ohjaajan merkitys korostuu siinä, että hän voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ryhmäläisten käyttäytymiseen. Hän voi esimerkiksi järjestää erilaisia ryhmäkoheesiota kehittäviä harjoitteita, sen sijaan, että loisi kilpailuasetelmia ryhmäläisten kesken.

Ryhmän kiinteyttä edistää ryhmän pieni koko, ryhmän yksilöllisyys, fyysinen läheisyys, ohjaajan osallistuva käyttäytyminen ja ryhmän jäsenten osallistuminen päämäärien ja tavoitteiden asetteluun. Ryhmän vahvan koheesion haittapuolina ovat huono keskittyminen, konfliktit, ajan kuluminen pelleilyyn ja leikittelyyn, sekä vaikeudet palautteen antamisessa ystäville. Ryhmässä, jossa on vahva koheesio, voi olla kovat paineet olla samaa mieltä muiden ryhmäläisten kanssa. Tällöin ryhmän jäsenellä on vaarana menettää oma yksilöllisyytensä hyvin kiinteässä ryhmässä. (Rovio 2009, 169 - 172.)

Koheesioon vaikuttaa ryhmän tarkoitus. Vapaaehtoisissa ryhmissä, kuten harrastusryhmissä koheesio on todennäköisesti voimakas, sillä yksilö on itse valinnut ryhmänsä ja jos hän tuntee olonsa epämukavaksi, hän voi lähteä. Vapaaehtoisissa ryhmissä sen jäseniä yhdistävät samanlaiset intressit. Sidotuissa ryhmissä, kuten koululuokassa, johon yksilöt ovat ”joutuneet”, koheesio voi vaihdella heikosta vahvaan. Koheesiolla ei ole merkitystä sidotun ryhmän kasassa pysymisessä, koska ryhmässä oleminen ei perustu vapaaehtoisuuteen. (Laine ym. 2005, 38 - 39.)

3.2 Ryhmän kehitysvaiheet

Ryhmän kehitykseen kuuluu Niemistön (2004, 160) mukaan viisi kehitysvaihetta, joita ovat ryhmän muodostusvaihe, kuohuntavaihe, yhdenmukaisuusvaihe, hyvin toimiva ryhmä ja lopetus. Laineen ym. (2005, 53) mukaan useimmat ryhmät käyvät läpi nämä kehitysvaiheet. Nämä kehitysvaiheet jokainen ryhmä käy läpi yksilöllisessä tahdissa ja eri vaiheiden kesto vaihtelee ryhmittäin. Jotkin ryhmät eivät välttämättä ehdi käydä kaikkia kehitysvaiheita läpi ryhmän keston tai ennalta sovittujen kokoontumiskertojen takia.

Ryhmän muodostusvaiheessa vuorovaikutussuhteissa korostuu riippuvuus ja testaus. Ryhmäläiset etsivät hyväksyttäviä vuorovaikutuksen muotoja ja rajoja sekä luovat riippuvuussuhteita ohjaajaan, toisiin jäseniin ja ryhmän normeihin. Yleensä ryhmäläi-

set ovat itseilmaisussaan sovinnaisia ja varovaisia. (Niemistö 2004, 160 - 162.) Ryhmän muodostusvaiheessa etsitään yhteisiä pelisääntöjä. Hiljalleen ryhmästä alkaa muotoutua turvallinen ja sen ilmapiiristä tulee myönteinen. Ryhmän muodostusvaiheessa etsitään omaa paikkaa ja roolia ryhmässä. (Kopakkala 2005, 49.) Yksilöllisyys ryhmässä löydetään peilaamalla ja samaistumalla muihin ryhmän jäseniin. Minuutta jäsennetään jatkuvasti muiden antaman palautteen kautta. Peilaamisella tarkoitetaan sitä, että muut ryhmän jäsenet toimivat peilinä, johon heijastetaan omia toimintatapoja. Samaistumisen kautta pyritään toimimaan samalla tavoin kuin yksilön arvostama henkilö toimii. (Lintunen & Rovio 2009, 14.)

Kuohuntavaiheessa ryhmäläiset pyrkivät tuomaan yksilöllisyytensä esille ja saattavat vastustaa sisäisen ryhmärakenteen muodostumista. Kuohuntavaiheessa on myös tyypillistä, että ryhmäläiset uskaltavat tuoda oman mielipiteensä julki pelkäämättä miten muut ryhmäläiset tähän reagoivat, ja sen seurauksena syntyy konflikteja ryhmäläisten kesken. (Niemistö 2004, 160 - 162.) Kuohuntavaiheessa ovat yleisiä tyytymättömyyden ja pettymyksen kokemukset ja tunteet. Erimielisyyksiä ei pelätä ja ryhmäläiset testaavat toisiaan ja ohjaajaa. Ryhmän kuohuntavaihe vaihtelee ryhmän tarkoituksen mukaan, esimerkiksi terapiaryhmissä kuohuntavaihe on selkeä. Liikuntaryhmissä puolestaan kuohunta voi esiintyä lievänä passiivisuutena tai selkeää kuohuntavaihetta ei ole. (Kopakkala 2005, 49 - 50.)

Yhdenmukaisuusvaiheessa ryhmään syntyy yhteenkuuluvuuden tunne ja ryhmän sisäinen vastustus voitetaan. Ryhmäläiset hyväksyvät toistensa ominaispiirteet ja ryhmäkokonaisuutta halutaan pitää yllä. (Niemistö 2004, 160 - 162.) Yhdenmukaisuuteen kuuluu se, että konflikteja halutaan välttää. Konfliktien välttämistä huolimatta omia näkemyksiä ja tunteita uskalletaan ilmaista avoimesti. Säännöt ja normit alkavat ohjata ryhmän toimintaa. Ryhmässä on löytynyt jokaiselle oma paikka ja rooli. Tässä vaiheessa yleensä tingitään yksilöllisyydestä ja keskitytään siihen, että ryhmä toimisi hyvin. (Kopakkala 2005, 50.)

Hyvin toimivan ryhmän vaiheessa ryhmästä on tullut kokonaisuus. Ryhmä ei siis enää ole vain joukko ihmisiä vaan heistä on tullut yhtä. Ryhmän suorituskykyä lisää se, että ryhmäläiset ovat omaksuneet erilaisia rooleja. (Niemistö 2004, 160 - 162.) Tässä vaiheessa ryhmä on tehokas, tuottava ja luova. Ryhmä toimii tavoitteen suuntaisesti ja kykenee ratkaisemaan mahdolliset ristiriitatilanteet. Huomataan, että erilaisuus on

voimavara, ja sitä osataan hyödyntää. Tässä ryhmän kehitysvaiheessa haittapuolena on, että ryhmän kiinteys vaikuttaa siihen, että uusia jäseniä ei helposti oteta mukaan. (Kopakkala 2005, 51.)

Lopetusvaiheessa ryhmä lopettaa toimintansa ja tunteet ovat tavallisesti haikeita, eikä ryhmän suorittaminen ole enää olennaista (Niemistö 2004, 160 - 162). Pitkään jatkuneen ryhmän hajoaminen voi olla ahdistavaa ja vaikeaa sen ryhmän jäsenille. Mitä kiinteämpi ryhmä on ollut, sitä haikeampaa erotyöskentely yleensä on. Ryhmän lopetusvaiheessa voidaan pohtia, mitä saavutettiin tässä ryhmässä yhteisen prosessin aikana ja mitä se yksilölle merkitsi. Ryhmästä riippuen eron työstäminen saattaa olla todella tärkeää. (Lintunen, Rovio & Salmi 2009, 91 - 92.)

3.3 Toimiva ryhmä

Ryhmän vuorovaikutuksen tulee olla tarpeeksi avointa ja monipuolista, jotta ryhmä toimisi hyvin yhteen. Tärkeää toimivassa ryhmässä on jäsenten sitoutuneisuus ryhmän yhteisiin tavoitteisiin ja siihen, että ryhmä toimii yhteisten pelisääntöjen mukaisesti. Yksi toimivan ryhmän tunnusmerkki on se, että ryhmän jäsenet kuuntelevat toisiaan ja ottavat kaikki huomioon, sekä se, että jokaista jäsentä rohkaistaan mukaan yhteiseen toimintaan. Toimivan ryhmän päätösten tekemisessä pyritään kaikkia tyydyttäviin ratkaisuihin. Hyvin toimivassa ryhmässä työnjako ja roolit ovat muodostuneet yksilöiden omien vahvuuksien, kykyjen, kiinnostusten ja koulutuksen mukaisesti. Hyvin toimivassa ryhmässä ollaan avoimia palautteelle ja yritetään oppia palautteen pohjalta. Toimivan ryhmän tunnusmerkkeihin kuuluu ryhmän jäsenten motivoituneisuus. (Kauppila 2006, 107 - 108.)

Ryhmän toimivuutta saattavat haitata niin sanotut ”vapaamatkustajat”, jotka eivät osallistu ryhmän toimintaan aktiivisesti ja ottavat kunnian muiden ryhmäläisten tekemästä työstä. Ryhmän suuri koko saattaa myös haitata ryhmän toimivuutta, koska kaikki ryhmän jäsenet eivät kykene olemaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa kaikkien jäsenten kanssa. (Laine ym. 2005, 33.)

Ryhmän toimivuuden kannalta on tärkeää, että ryhmässä jokainen kokee olonsa turvalliseksi. Turvallisessa ryhmässä jokainen voi olla oma itsensä ja uskaltaa tuoda ajatuksensa julki pelkäämättä joutuvansa naurunalaiseksi. Turvattomassa ryhmässä ryhmän jäsenet eivät uskalla ilmaista itseään aidosti, koska he pohtivat sitä, tulevatko he

kuulluiksi ja ymmärretyiksi, millä ehdoilla heidät hyväksytään ryhmään ja kenelle he uskaltavat sanoa ja mitä. Tällainen ryhmä ei ole yhtenäinen, ja sen jäsenet ovat välinpitämättömiä toisiaan kohtaan. (Laine ym. 2005, 37.) Jokaisen ryhmän jäsenen tarpeet otetaan turvallisessa ryhmässä huomioon tasapuolisesti ja siellä jokainen tuntee olevansa arvostettu. Toimivassa ryhmässä on hyvä työrauha ja ristiriidat ratkotaan rakentavasti. Hyvin toimivassa ryhmässä sen jäsenillä on hauskaa ja mukavaa olla ja siellä on yleensäkin hyvä ilmapiiri. (Kuusela & Lintunen 2009, 179.)

4 RYHMÄNOHJAAJAN MERKITYS RYHMÄYTYMISESSÄ

Ryhmänohjaajalla on tärkeä rooli ryhmäytymisen onnistumisessa, koska hän ohjaa ryhmää eteenpäin ryhmäytymisprosessissa (Autio & Kaski 2005, 60). Ohjaajan täytyy luoda otolliset puitteet ryhmälle, jotta ryhmä pääsee tavoitteeseensa. Ohjaajan toiminnan tulee olla tavoitteellista ja pyrkiä kohti ryhmäytymisen päämäärää. Ohjaajan tulee pohtia, mikä on oleellista ryhmän kehityksen kannalta, ja ohjata ryhmäläisiä toimimaan yhdessä. Haasteena on ottaa toiminnassa huomioon yksilöiden moninaiset odotukset ja tarpeet.

Ryhmänohjaajan tulisi aktivoida ryhmän ujoimmatkin jäsenet mukaan. Ryhmälle on tärkeää antaa aikaa ja tilaa tutustua, koska yhdessä toimiminen on helpompaa, kun ryhmäläiset tuntevat toisensa. Ohjaajan tulee pyrkiä herättämään ryhmäläisissä turvallisuuden ja luottamuksen tunteita ohjaajaa kohtaan. Hänen tulee havainnoida ryhmän yhteishenkeä ja yksilöiden tunteita, jotta kukaan ei tuntisi itseään ulkopuoliseksi. Ryhmänohjaajan tulee osata ennakoida ja käsitellä pulmatilanteita tilanteiden ilmetessä. Huolellinen suunnittelu on toiminnan onnistumista tukeva tekijä. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 63 - 71.)

Ryhmänohjaajan merkitys ilmenee ryhmän muodostuksen eri vaiheissa eri tavalla. Ryhmän muodostusvaiheessa ryhmä antaa arvostusta ryhmänohjaajalle ja tukeutuu häneen. Kuohuntavaiheessa ryhmänohjaajan tulisi sietää kritiikkiä ja osata ratkaista ristiriitoja. Yhdenmukaisuusvaiheessa ja hyvin toimivan ryhmän vaiheessa ryhmänohjaaja ei ole enää niin merkittävässä roolissa ryhmän toiminnassa, sillä ryhmä toimii jo hyvin yhteen. Ryhmänohjaajan roolina tässä vaiheessa on hyvän tiimityöskentelyn ja ilmapiirin ylläpitäminen. (Kopakkala 2005, 88.) Lopetusvaiheessa ryhmänohjaajan merkitys ei ole enää keskeinen. Ryhmänohjaaja ottaa kuitenkin ryhmäläisten tunteet vastaan ja tukee erotyössä.

4.1 Ryhmänohjaajan kompetenssit

Ryhmänohjaaja tarvitsee tiettyjä ominaisuuksia, kuten oikeudenmukaisuutta, luovuutta, kannustavuutta ja luotettavuutta; tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikkien ohjaajien tulisi toimia saman mallin mukaisesti. Jokainen ohjaaja ohjaa toimintaa näiden ominaisuuksien pohjalta omalla persoonallisella tyylillään. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 58 - 59.) Ohjaajalla tulee olla kykyä keksiä ratkaisuja muuttuviin tilanteisiin, esimerkiksi kun ohjaajalla on tuokio suunniteltuna, ja jostain syystä sitä ei voidakaan toteuttaa tai siitä joudutaan poikkeamaan, niin ohjaaja osaa luovasti kehittää uuden toimintasuunnitelman (Autio & Kaski 2005, 66). Tuokiot tulee suunnitella niin, että ryhmäläiset kokevat siellä olonsa turvalliseksi. Turvallisuutta lisää ryhmälle asetetut rajat, joiden mukaan toimitaan. (Autio & Kaski 2005, 65 - 66.)

Ohjaajan tärkeimpiin työvälineisiin kuuluu ”tuntosarvet”. Niiden avulla hänen tulee lukea sanattomia sekä sanallisia viestejä. Ohjaajan huomattessa viestit hän pystyy muokkaamaan toimintaansa niiden mukaisesti. (Arvonen 2004, 77 - 85.) Ryhmänohjaajan tulee myös hallita yllättävät tilanteet, ja hänellä tulee olla tilannetajua. Ryhmänohjaajalla tulisi olla hyvät vuorovaikutustaidot, joustokykyä ja ohjeistustaitoja. (Aalto 2000, 140 - 141.) Ohjaaja tarvitsee ohjeistustaitoa, jotta hän osaa antaa selkeät ja ymmärrettävät ohjeet kaikille. Ohjeiden tulisi olla tarpeeksi lyhyet, jotta levottomimmatkin ryhmän jäsenet jaksavat kuunnella.

Luottamuksellisen suhteen luominen ohjaajan ja ryhmän välillä toimii pohjana hyvälle ja toimivalle yhteistyölle. Ohjaajan tulee olla rehellinen ja luottamuksen arvoinen ja hänen täytyy myös osata luottaa ryhmän kykyyn tehdä ja toimia. Ryhmän jäsenten kokiessa luottamusta ohjaajaltaan he alkavat yhä enemmän luottamaan omiin kykyihinsä ja tämä näkyy muun muassa lisääntyvänä aktiivisuutena ryhmän toimintaan. (Autio & Kaski 2005, 65 - 66.)

Ohjaajan pitäisi osata tunnistaa sekä omat vahvuutensa että heikkoutensa ja epävarmuutensa, ja osata asettaa realistisia tavoitteita itselleen (Kaukkila & Lehtonen 2007, 63 - 71). Tärkeää on, että ohjaajalla on hyvä itsetuntemus. Ohjaajan tulisi tiedostaa omat käsityksensä ja motiivinsa ryhmänohjaukseen liittyen, esimerkiksi ohjaaja ei välttämättä pidä kaikista ryhmän jäsenistä yhtä paljon, mutta kun hän tiedostaa tämän asian, niin hän voi kiinnittää muun muassa huomiota siihen kuinka tasapuolisesti hän kohtelee ryhmän jäseniä. (Autio & Kaski 2005, 64.)

Omalla käytöksellään ja asenteellaan ohjaajan tulisi antaa hyvää mallia ryhmäläisille. Ohjaajan tulee huomioida kaikki ryhmän jäsenet tasapuolisesti ja yksilöllisesti. Hänen pitää olla kannustava ja antaa palautetta sekä yksilöille että koko ryhmälle. (Autio 1997, 19 - 21.) Ohjaajan tulee kunnioittaa ja rohkaista kaikkia ryhmäläisiä tasapuolisesti. Ohjaajan on hyvä pohtia erilaisia vaihtoehtoja toiminnalle ja varmistaa, että toiminta tarjoaa tarpeeksi virikkeitä. Lapsiryhmän kanssa toimiessa ohjaajan tulisi ymmärtää erilaisten toimintojen ja tilanteiden merkitys lapselle. Esimerkiksi sellaisia tilanteita tulisi välttää, joissa lapset valitsevat itse joukkuetoverinsa, koska valintatilanteissa viimeiseksi valitut monesti kokevat olevansa huonompia kuin muut. Tämä ei motivoi lasta eikä tee tämän itsetunnolle hyvää. Määräysten ja komentojen sijasta lapsille tulisi antaa tilaa oma-aloitteisuudelle ja mahdollisuuksia osallistua yhteiseen päätöksentekoon. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 86 - 87.)

Ohjaajan tulee olla avoin ryhmäläisten ehdotuksille ja toiveille. Ryhmän jäsenten päästessä vaikuttamaan enemmän toimintansa sisältöön, tulee toiminnasta mielekkäämpää heille. Tarkkaavaisuus ja tilanneherkkyys ovat hyviä ominaisuuksia, jotta ryhmäohjaaja pystyy huomaamaan yksilöissä ja koko ryhmässä tapahtuvat muutokset. Ryhmäohjaajan tulee myös huomata ja puuttua kiusaamis- ja syrjintätilanteisiin. (Ranto 1999, 80.) Ryhmäläiset ja erityisesti ryhmät, jotka koostuvat lapsista, on hyvä ottaa mukaan sääntöjen suunnitteluun, koska näin he muistavat ja ymmärtävät itse paremmin yhteiset pelisäännöt. Lasten kanssa tulisikin olla vain muutama sääntö, jotta lapset jaksavat muistaa kaikki säännöt.

Ohjaajan ryhmäyttäessä ryhmää liikunnan keinoin on tärkeää, että hänellä on innostusta liikuntaa kohtaan. Ryhmäytymisen kannalta on myös tärkeää, että ohjaaja käyttää sellaisia liikuntaleikkejä, joissa ryhmän jäsenet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. (Autio & Kaski 2005, 60.) Ohjaajan täytyy huomioida ryhmäläisten erilaiset valmiudet toimia liikunnallisessa ryhmässä. Liikunnan ohjaaminen perustuu pitkälti ryhmän ja ohjaustilanteen hallintaan. Hallintaan vaikuttavat ohjaajan persoonallinen ohjaustapa ja tyyli. Hallinnassa yhdistyvät ohjaajan persoonallisuus, tietopohja ja valinnat. (Arvonen 2004, 77 - 85.)

Ohjaajalla tulee olla monenlaisia taitoja ja hänen tulee ottaa huomioon useita seikkoja ryhmää ohjattaessaan. Ohjaaja kehittää ohjauskokemusten karttuessa oman persoonallisen ohjaustyylinsä yhdistelemällä erilaisia kompetensseja ja hyväksi havaittuja käy-

täntöjä. Ohjauskokemuksen myötä ohjaajan työkäytännöt kehittyvät ja hän sisäistää paremmin oman roolinsa ja tehtävänsä ryhmän ohjauksessa.

4.2 Toiminnan suunnittelu

Toiminnan suunnittelu on mielestämme todella tärkeää, koska kirjallinen suunnitelma ennen toiminnan toteutusta selkeyttää ja tukee ohjaajan työtä. Kirjallisella suunnitelmalla varmistetaan, että toiminta on sujuvaa ja taukoja ja toimintaa on sopivasti. Ohjelman sisältö ja hyvät ideat on suunnitelman avulla helpompi muistaa. Harjoitusten turvallisuus varmistuu ja suunnitelman avulla jää myös paremmin aikaa ryhmäläisten kuunteluun ja palautteen annolle. Toiminnan suunnittelun lisäksi suunniteltu ohjelma on hyvä opetella pääpiirteittäin ulkoa, jotta ohjaajan aikaa ei menisi hukkaan papereihin katsoessa. Ohjaajalla on myös hyvä olla valmiiksi mietittynä leikkejä varalle, jotta välttyttäisiin turhilta toiminnan katkoksilta. (Stevander 1999, 83 - 84.)

Toiminnan suunnittelussa on myös hyvä ottaa huomioon, että aina täytyy olla varasuunnitelma. Jos jokin aktiviteetti ei toimi tai ei edistä ryhmähenkeä, niin ohjaajan täytyy osata vaihtaa toimintaa. Ohjaajan tulee olla valmistautunut tilanteisiin, joissa ryhmäläisten kiinnostus jostain tietystä tekemistä kohtaan loppuu. Hänen tulee osata herättää ryhmäläisten mielenkiinto uudelleen. (Rook, Shamdasani & Stewart 2007, 81 - 83) Tilannetaju ja joustavuus ovat täten tärkeitä ominaisuuksia ohjaajalle. Ohjaajan tulee huomioida toiminnan suunnittelussa, että harjoitteet edistävät ryhmäytymistä, eivätkä ole vain tuulesta temmattuja. (Aalto 2000, 81.) Toimintatuokiassa on hyvä olla myös tehtäviä, jossa osallistujat pääsevät vaikuttamaan tehtävän sisältöön. (Stevander 1999, 84.) Tästä on esimerkkinä värileikki (liite 1), jossa jokainen saa itse päättää vuorollaan, minkä värin ja liikkeen kanssa saa edetä kohti maalia.

Ohjelmakokonaisuudelle on hyvä asettaa tavoitteita ja päättää ohjelmalle jokin tema. Suunnittelussa tulee myös ottaa huomioon kohderyhmä ja ryhmän koko. Suunnittelun tärkeys korostuu siinä, että se on edellytys toiminnan hyvälle toteutukselle ja onnistumiselle. Kun suunnitteluun on paneuduttu, se antaa ohjaajalle turvallisuuden tunnetta, helpottaa tavoitteiden toteutumista, ja mahdollistaa ohjaajan keskittymisen ohjaamiseen. (Aalto 2000, 81 - 83.) Toiminnan monipuolisuus lisää mielekkyyttä, ja tällöin on paremmat mahdollisuudet sille, että jokaiselle ryhmäläiselle on jotain mielekästä puuhaa. Tärkeää on muistaa se, että jokainen on yksilö omine vahvuuksineen; toinen on hyvä pallopeleissä, toinen ongelmanratkaisua vaativissa leikeissä.

Toiminnan suunnittelussa ohjaajan olisi hyvä olla selvillä siitä, miten ryhmädynamiikka toimii. Ohjaajan olisi hyvä myös selvittää, millainen ryhmä on kyseessä. Näiden ymmärtäminen auttaa ohjaajaa ennakoimaan ongelmia ja suunnittelemaan keinoja näiden ongelmatilanteiden varalle. (Rook, Shamdasani & Stewart 2007, 81 - 83.) Ennen ryhmäytymisen aloittamista ohjaajan on etukäteen hyvä selvittää ryhmän sukupuolijakauma, ikärakenne, ryhmänjäsenten maantieteellinen tausta sekä tuttuus muiden ryhmäläisten kanssa. Näiden seikkojen lisäksi ohjaajan on hyödyllistä selvittää ryhmäläisten sairaudet, toimintaympäristö, ajan käyttö ja muut taustatiedot. Sukupuolijakauman selvittäminen on tärkeää ryhmäytymisen kannalta siksi, että osataan suunnitella toiminta juuri kyseessä olevalle ryhmälle sopivaksi. Jos esimerkiksi ryhmässä enemmistö on naisia, täytyy suunnitella sosiaalisuutta korostavia harjoitteita, ja vähentää voimaa vaativia harjoitteita. Miesvoittoisessa ryhmässä tilanne on päinvastainen, koska miehet jaksavat toimia sellaisessa ryhmässä kauemmin, missä heille on toiminnallisia ja fyysisiä harjoitteita. Ryhmän ikärakenne tulee myös ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa, jotta esimerkiksi tehtävät eivät olisi joidenkin yksilöiden kehitystasoon verrattain liian haastavia. Ryhmän tuttuus tulee huomioida suunnittelussa siksi, että tiedetään, kuinka paljon suunnitellaan ryhmäytymisen alkuvaiheeseen esimerkiksi tutustumisleikkejä. Maantieteellinen tausta on hyvä huomioida, jotta esimerkiksi eri taustoista tulevien ihmisten arvot ja toiminta eivät ole ristiriidassa keskenään. (Aalto 2000, 84 - 86.)

Toiminnan suunnittelussa tulee huomioida mahdollisten liikuntarajoitteisten osallistumismahdollisuudet erilaisiin toimintoihin. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös erilaiset toimintaa rajoittavat sairaudet, esimerkiksi epilepsia saattaa rajoittaa toiminnan fyysisyyttä. Syynä hyvin fyysisen toiminnan rajoittamiselle epileptikkojen kanssa on se, että liian raskas liikunta lisää epileptikon kohtausriskiä. Toiminnan suunnittelussa on hyvä huomioida myös muut taustatekijät, esimerkiksi onko ryhmässä jokin haastava henkilö. Haasteita voi tuoda se, jos joku henkilö on liikuntarajoitteinen. Tällöin tilanteeseen voidaan varautua etukäteen, jotta saadaan paikalle tarpeeksi apuohjaajia ja osataan muokata toiminta kaikille sopivaksi. (Aalto 2000, 84 - 85.)

5 LIIKUNNAN JA LEIKIN MERKITYS RYHMÄYTYMISESSÄ

Leikin kautta voidaan liikkua ja harjoittaa erilaisia taitoja. Liikunnallisissa leikeissä yhdistyvät kaikki kehityksen osa-alueet: motoriikka, ajattelu, tunteet ja sosiaaliset suh-

teet. Liikunnallisissa leikeissä kehittyvät muun muassa aloitekyky, kekseliäisyys, rohkeus, ympäristön havainnointi, yhteistyökyky ja itsehallinta. Ryhmytymisen kannalta liikuntaleikkien tärkeys korostuu siinä, että sen avulla saadaan onnistumisen kokemuksia, lisätään yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä luodaan vapautunut ja rentoutunut ilmapiiri. (Ranto 1999, 86 - 88.)

Onnistumisen kokemusten kautta yksilön itseluottamus kasvaa ja hän toimii vapaammin ryhmässä. Yksilö toimii sujuvammin ryhmässä, jos hänen itsetuntonsa on hyvä, hänellä on hyvät sosiaaliset taidot ja hän hyväksyy toiset sellaisina kuin he ovat. Koko ryhmän onnistumisen kokemukset vaikuttavat yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Kun yhdessä onnistutaan, lisääntyy luottamus ryhmään. Hyvän joukkuehengen kannalta on myös tärkeää, että ryhmässä tulee välttää kilpailuasetelmia. Ohjaajan kannattaa muistaa säilyttää leikinomaisuus toiminnassa, koska sen avulla saadaan kaikki innostumaan ja yrittämään parhaansa. Leikinomaisuuteen pyritään sillä, että liikuntaa ei oteta liian vakavasti ja käytetään mielikuvia värittämään liikuntaa. (Ranto 1999, 78.) Kilpailuasetelmat haittaavat ryhmytymistä muun muassa niin, että ryhmätehtävissäkin kaikki kilpailevat toisiaan vastaan ja yrittävät parantaa omaa suoritustaan piittaamatta muista.

5.1 Liikunnallisten leikkien merkitys lasten ryhmytymiselle

Liikunnallisten leikkien kautta lapset innostuvat toimimaan yhdessä, heidän erilaiset taitonsa harjaantuvat ja he oppivat yhdessä toimimisen perussääntöjä. Moniin liikunnallisiin leikkeihin sisältyy tilanteita, joissa lapsilta edellytetään keskinäistä vuorovaikutusta muiden kanssa. Joukkuepelit monien muiden leikkien ohella, kehittävät lapsen sosiaalista kehitystä, sillä niissä täytyy ottaa muut huomioon ja toimia sääntöjen mukaan. (Kemppe & Ilander 2009, 12 - 16.)

Liikunnallisten leikkien avulla lapselle kehittyy erilaisia taitoja, joita hän tarvitsee toimiakseen ryhmässä. Liikuntaryhmissä saadaan yhdessä tekemisen ja yhdessä olemisen kokemuksia. Liikunnan kautta saadaan onnistumisen kokemuksia, mikä kehittää lapsen itsetuntoa. Hyvän itsetunnon ansiosta lapsi uskaltaa paremmin tuoda omat mielipiteensä julki, uskaltaa olla oma itsensä ja toimii avoimemmin ryhmässä. Lapsen itsetuntoa voidaan kehittää siten, että tarjotaan hänelle tarpeeksi haasteellisia, kehitystason mukaisia tehtäviä, joista hän pystyy kuitenkin suoriutumaan itsenäisesti. (Autio 1997, 35) Liikkumalla ja leikkimällä sosiaaliset taidot kehittyvät ja opitaan reilua pe-

liä, vuoron odottamista sekä yhteistyössä toimimista muiden lasten ja aikuisten kanssa. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 139.)

Leikki on lapselle luontainen tapa toimia ja jäsentää maailmaa. Leikkiessä liikutaan huomaamatta. Vapaa-ajan leikkien ja liikunnan lisäksi monet lapset harrastavat liikuntaa erilaisissa liikuntaryhmissä. Lasten liikuntaryhmät koostuvat usein eri-ikäisistä lapsista. Ryhmät, joissa on paljon eri-ikäisiä lapsia, tarjoavat mahdollisuuden nähdä vanhempien lasten esimerkkiä. Nuoremmat lapset kuitenkin kopioivat helposti vanhempien lasten toimintaa ja voivat näin oppia joitain uusia taitoja mallintamalla. Tällaisissa liikunnallisissa ryhmissä opitaan erilaisia sosiaalisia taitoja ja sitä, miten toimia erilaisissa konfliktitilanteissa. Vuorovaikutuksessa muiden kanssa opitaan myös sääntöjen sopimista ja hyväksymistä. (Zimmer 2001, 27 - 28.)

5.2 Epilepsia ja liikunta

Leirimme oli Pohjois-Kymen Epilepsiyhdistyksen järjestämä ja tämän takia leirilämmme oli useita epilepsiaa sairastavia henkilöitä. Koemme tärkeäksi esitellä lyhyesti, mitä epilepsialla tarkoitetaan ja miten se vaikuttaa heidän elämäänsä. Epilepsia on myös vaikuttanut omalla tavallaan meidän leirimme toiminnan suunnitteluun ja kulkuun. Kerromme lyhyesti myös liikunnan vaikutuksia epilepsiaa sairastavaan henkilöön.

Epilepsia on sairaus, jossa sairastava henkilö saa toistuvasti epileptisiä kohtauksia ilman laukaisevaa tekijää. Epileptinen kohtaus on ohimenevä häiriö aivojen sähköisessä toiminnassa. Lapsilla epileptisen kohtauksen ilmaantumiseriski on suurempi kuin aikuisilla. Noin 50 000 suomalaista sairastaa epilepsiaa ja tarvitsee siihen lääkettä. Lääkkeiden lisäksi itsehoito on tärkeää epilepsiaa sairastavalla. Itsehoitoon luetaan kuuluvaksi muun muassa oireiden tarkkailu, terveelliset ruokatottumukset ja kunnosta huolehtiminen. (Sillanpää 2000, 8 - 9.)

Tutkimusten mukaan liikunnalla uskotaan olevan kohtauksia vähentävä vaikutus epilepsiaa sairastaville. Harvalla yksilöllä liikunta altistaa epileptisille kohtauksille ja kohtaukset ilmenevät useimmiten vasta liikunnan jälkeen, eivätkä siis lisää tapaturmariskiä. Liikunta on siis osa epilepsian itsehoitoa. Toisaalta liian rasittava liikunta voi altistaa kohtauksille. Lapsen ja nuoren liikunnassa on vanhempien tuki ja kannustus tärkeää, sen avulla kuitenkin turvataan toimintakyvyn ja terveyden ylläpito. Liikunta

lisää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. (Ansakorpi, Hamarinen, Hirvonen, Lahikainen. & Seitavuopio 2003, 3 - 11.)

Epilepsiaa sairastava hyötyy liikunnasta lisäksi siten, että sen avulla voidaan lievittää stressiä ja parantaa yöunen laatua. Näiden seikkojen ansiosta epileptikon hoitotasapaino paranee entuudestaan. Liikunnalla ja liikkumisella on lisäksi mielihyvää tuottavia vaikutuksia, ja sen avulla saa ajatukset pois omasta sairaudesta. (Vehmanen 2010, 4.) Epilepsiaa sairastavalle lapselle on tärkeää, että liikunnan lähtökohtana ovat hänen yksilölliset tarpeensa, eivätkä yleissäännöt tai ohjeet, jotka on laadittu vaikeiden epilepsoiden mukaisesti. Lapselle on aina annettava mahdollisuus liikuntaan, ellei sille ole olemassa selkeää estettä. (Sillanpää 2000, 45.)

6 MUUT TOIMINNALLISET RYHMÄYTYMISKEINOT

Tutkimuksessamme olemme tarkastelleet ryhmäytymistä liikunnallisten leikkien avulla. Tässä kappaleessa kuitenkin käsittelemme lyhyesti myös muita vaihtoehtoisia toiminnallisia keinoja, joita voidaan käyttää ryhmän ryhmäyttämiseen. Kopakkalan (2005, 185 - 189, 205 - 206) mukaan toiminnallisissa menetelmissä keskeisenä on se, että ensin toimitaan, ja tämän jälkeen vasta keskustellaan toiminnasta ja sen herättämistä tunteista. Toiminnallisia menetelmiä voidaan käyttää monessa tilanteissa, kuten terapiassa, työnohjauksessa ja monissa muissa ryhmissä. Tavoitteellisessa ryhmätöinnassa on luontevaa käyttää toiminnallisia ryhmämenetelmiä, sillä ne osallistavat ryhmänjäsenet. Ryhmäytymisessä näitä toiminnallisia menetelmiä voidaan käyttää liikunnan lisäksi muun muassa draaman eri menetelmin.

Draaman menetelmiin kuuluvat esimerkiksi psykodraama, sosiodraama ja tarinateatteri. Psykodraama on menetelmä, jossa ryhmä näyttelee yksilölle tärkeät kokemukset sen sijaan, että asioista puhuttaisiin ja niitä käsiteltäisiin keskustelemalla. Psykodraamassa käytetään erilaisia toiminnallisia tekniikoita, kuten roolien esittämistä, roolin vaihtoa ja peilausta. Osallistujia autetaan esittämään ongelmansa toiminnallisesti. Tässä menetelmässä käytetään liikettä, eleitä ja ilmeitä ongelmanratkaisun välineenä. Psykodraama on yksilökeskeistä, ja siinä tarkastellaan yhden henkilön ongelmia kerrallaan. Sosiodraama on samankaltainen kuin psykodraama, mutta sosiodraamassa keskitytään yksilön ongelmien tarkastelun sijaan yhteisöllisten ongelmien ja epäkohtien ratkaisemiseen. Yhteisöllisiä ongelmia käsitellään siinä näyttelemisen kautta. Tarinateatteri eroaa edellä mainituista menetelmistä siinä, että mukana ovat ulkopuoliset

näyttelijät. Tarinateatterissa osallisina ovat näyttelijät, yleisö ja ohjaaja. Käsikirjoittajana toiminnassa on yleisö, joka kertoo tarinoita omasta elämästään, ja sitten näyttelijät näyttelevät tämän tarinan improvisaation keinoin. Se on spontaania ja vuorovaikutteista teatteria. Tarinateatteri jakaa yhteisön tarinoita ja siten yhdistää heitä toisiinsa. Tarinateatteria voidaan toteuttaa esimerkiksi lasten, nuorten, vanhusten ja erityisryhmien kanssa. (Kopakkala 2005, 185 - 189.)

7 AIEMMAT TUTKIMUKSET RYHMÄYTYMISESTÄ

Tässä käymme lyhyesti läpi aikaisempia tutkimuksia ryhmäytymisestä. Näissä esittelemissämme tutkimuksissa on seurattu tietyn ryhmän ryhmäytymistä eripituisilla aikaväleillä. Näissä kaikissa tutkimuksissa on noussut esille yhteistoiminnan tärkeys ja ohjaajan merkitys. Nämä seikat korostuivat myös meidän työssämme. Huomasimme, että yhteiset toiminnalliset hetket kasvattivat leiriläisten ryhmähenkeä ja ryhmän yhtenäisyyttä. Ryhmänohjaajalla oli tärkeä osuus ryhmäytymisen etenemisessä. Opinnäytetyössämme nousee myös esille se, että ryhmäytyminen vie aikaa. Tämä nousee esille myös Kupiaisen ja Kalinaisen sekä Lenruthin tutkimuksissa.

Kosunen ja Savolainen (2007) ovat työssään ”Leiriltä elämään: toiminnallinen leiri laitosnuorille” tutkineet ryhmäytymistä nuorten sosiaalisten taitojen ja itsenäistymisen tukijana. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen toimintatutkimus ja tutkimusaineisto on kerätty neljän päivän mittaisella leirillä. Leirillä on käytetty toiminnallisia harjoitteita ryhmäytymisen tukena. Tutkimuksen tuloksista nousee esille, että nuoret ovat kokeneet leirillä mielekkäimmiksi yhteiset leikki- ja pelihetket. Nuoret olivat kokeneet ryhmässä toimimisen leirillä mielekkääksi ja tunnelman hyväksi. Tuloksissa korostettiin myös yhdessäolon merkitystä ryhmäytymiselle.

Kupiainen (2010) on tehnyt opinnäytetyön ”Mielenterveyskuntoutujien ryhmäyttäminen ja ryhmäytymisen haasteet draaman keinoin”. Opinnäytetyössään hän tutkii, kuinka draaman keinot soveltuvat ryhmäytymistarkoitukseen. Kupiainen sai tutkimuksessaan hyviä tuloksia soveltavan draaman ja toiminnallisten menetelmien käytöstä. Ryhmäyttämisessä Kupiainen koki rutiinit tärkeiksi, sillä niiden avulla luotiin säännönmukaisuutta ryhmän toimintaan. Hän tulee työssään siihen tulokseen, että draaman avulla voidaan edistää yksilöiden vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja ryhmäytymistä.

Kalinainen ja Lenruth (2009) ovat tutkineet ryhmäytymisprosessia eräässä lastensuojeluyksikössä opinnäytetyössään ”Ryhmäytymisprosessi ja siihen vaikuttavat tekijät lastensuojeluyksikkö X:ssä”. Tutkimuksen kuluessa he ovat osallistuneet sekä yksikön arkeen että toteuttaneet lapsille toiminnallisia harjoitteita. He ovat työssään pohtineet lapsen persoonan, perheen, sijoitustavan ja ohjaajan merkitystä ryhmäytymiselle. Kalinainen ja Lenruth tulivat siihen tulokseen, että lapsen sijoitustapa ja persoona olivat vaikuttaneet eniten lapsen ryhmäytymiseen heidän tutkimassaan lastensuojeluyksikössä. He ovat opinnäytetyössään nostaneet esille ohjaajan merkityksen ja roolin uuden ryhmän ryhmäytymisessä. Kalinainen ja Lenruth olivat huomanneet, että ryhmäytymisprosessi ei aina välttämättä etene tietyn kaavan mukaan vaan se voi pysähtyä tai jopa taantua aiempaan vaiheeseen. Tutkimuksen päättyessä he huomasivat, että lastensuojeluyksikön ryhmäytymisprosessi oli vielä kesken ja ryhmä ei ollut vielä saavuttanut kaikkia kehityksen vaiheita.

8 TUTKIMUSONGELMA, TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka liikunnalliset leikit toimivat ryhmäytymiskeinona leirillä. Tavoitteena on myös antaa tietoa liikunnan mahdollisuuksista ryhmäytymisessä. Tutkimuksen avulla etsimme vastausta seuraavaan kysymykseen: ”Mikä on ollut liikuntaleikkien merkitys ryhmähengen muodostamisessa leirillä?”. Pohdimme työssämme myös ohjaajan merkitystä ryhmäytymisprosessissa ja tutkimme ryhmän toimintaan vaikuttavia tekijöitä.

8.1 Tutkimuksen toteutus ja kohderyhmä

Aloitimme toiminnan suunnittelun pian tutkimusluvan sopimisen jälkeen keväällä 2009. Tutustuimme tämän jälkeen ryhmäytymisen teoriaan ja pohdimme sopivaa toimintaa leirille. Liikunta- ja virkistysviikonloppuleiri järjestettiin 5. – 6.9.2009 Puhjorannan leirikeskuksessa Valkealassa, ja leiri aloitti valtakunnallisen Epilepsiaviikon. Leiriä markkinoitiin jäsenkirjeessä, jäsenlehdessä ja sähköpostitse. Toteutamme tutkimuksen kvalitatiivisin eli laadullisin menetelmin. Tutkimusmenetelmänä käytimme arviointitutkimusta.

Tutkimuksemme kohderyhmä on Pohjois-Kymen epilepsiyhdistys ry:n liikunta- ja virkistysviikonloppulle osallistujat. Osallistujat olivat enimmäkseen lapsiperheitä, leirille osallistui myös muita aikuisia. Yhteensä leirille osallistui 38 henkilöä. Lapsia ja

nuoria leirillä oli yhteensä kymmenen, iältään 3 – 15 -vuotiaita. Aikuisia oli 28, iältään he olivat 19 – 66 -vuotiaita. Leirille osallistujat tulivat epilepsiayhdistyksen HYKS-piiristä, johon kuuluvat Helsingin, Itä-Uudenmaan, Pohjois-Kymen, Etelä-Kymen ja Kaakkois-Suomen epilepsiayhdistykset.

Kohderyhmässämme muutamalla oli erilaisia rajoitteita. Näitä rajoitteita olivat monimuotoinen kehityshäiriö, dyspraksia eli kielellinen kehityshäiriö, hienomotoriikan ongelmat, kehitysviivästyminen, diabetes ja epilepsia. Leirillä oli myös liikuntarajoitteisia, jotka kuitenkin pystyivät liikkumaan tuen avulla.

Tutkimuksemme eettisyys näkyy siinä, että kyselyyn vastaajien henkilöllisyyttä ei paljasteta työssämme anonyymiuden säilyttämiseksi. Tutkimustuloksistamme ei voida tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Tuloksissa olemme käyttäneet suoria lainauksia vastanneiden palautelehtimästä. Lainauksien yhteydessä olemme pyrkineet siihen, että niistä ei voi tunnistaa vastaajan henkilöllisyyttä. Eettisyyteen kuuluu myös, että tutkittavilla on oikeus tietää siitä, mikäli he ovat osana tutkimusta. Leiriläiset olivat tietoisia siitä, että järjestimme leirin ohjelmaa osana opinnäytetyötämme. Kerroimme leirin aluksi, mitä olemme ja mitä olimme tulleet leirille tekemään.

8.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Käytämme tutkimuksessamme kvalitatiivista tutkimustapaa, koska tutkimuksemme on ”luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa” (Hirsjärvi 2004, 155). Valitsimme kvalitatiivisen tutkimustavan myös siksi, että siinä luotetaan omiin havaintoihin ja keskusteluihin kohderyhmän kanssa. Käytämme lomakkeita täydentämään omia havaintojamme, joissa selvitämme kohderyhmän kokemuksia saadaksemme kokonaisvaltaisemman kuvan ryhmäytymisen onnistumisesta. Tutkimuksessamme keskitymme vain tiettyyn ryhmään, jolla pyrimme saamaan syvällisempää tietoa yleisesti ryhmän toiminnasta.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen tutkimus, jossa tutkimme kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin liikunnan mahdollisuuksia ryhmäytymisessä. Käytämme työssämme tutkimusmenetelmänä arviointitutkimusta, koska määrittelemme työssämme liikunnan merkitystä ryhmäytymiskeinona. Järvisen (2007, 23) mukaan arviointitutkimuksessa on kyse arvottamisesta ja arvioinnin avulla määritellään jonkin asian tai toiminnan arvo, merkitys tai ansio. Järvisen (2007, 22) mukaan arviointitutkimuksen tekoon liittyy

systemaattinen tiedonkeruu ja se sisältää sekä tieteellistä että ei-tieteellistä arviointia. Olemme leirillä keränneet systemaattisesti tietoa. Tiedonkeruuseen olemme käyttäneet osallistuvaa havainnointia, lomakekyselyä ja päiväkirjan tekoa. Tutkimusaineistoa keräsimme myös ”ruusut ja risut” -lomakkeilla ja leirin vastuuhenkilöiden palautteen avulla. Leiriläiset antoivat lisäksi suullista palautetta meille koko leirin ajan. Omia havaintojamme kirjasimme päivittäin ylös leiripäiväkirjoihin. ”Ruusut ja risut” -lomakkeeseen leiriläiset saivat vapaasti kirjoittaa ajatuksiaan ja tuntemuksiaan leiristä ja siitä, mikä oli ollut mukavaa, ja kritiikkiä, mikäli leirijärjestelyt eivät toimineet heidän mielestään tai he kokivat, että jollakin saralla olisi kehittämisen varaa.

Arviointitutkimus voidaan Järvisen (2007, 24) mukaan jakaa monen eri jaottelun mukaan. Erään jaottelun mukaan arviointitutkimus voidaan jakaa summatiiviseen ja formatiiviseen tutkimustyyppiin. Summatiivisessa arviointitutkimuksessa arvioidaan lopputulosta, mitä tietyillä toimenpiteillä on saatu aikaiseksi. Formatiiivisella arviointitutkimuksella tarkoitetaan prosessin arviointia, ja tämän arvioinnin perusteella kohde voi muuttaa toimintaansa. Käytämme työssämme summatiivista arviointitutkimustyyppiä. Summatiivinen arviointityyppi näkyy työssämme siten, että tarkkailemme ja havainnoimme leiriläisten ryhmäytymisprosessin etenemistä ja leirin lopuksi arvioimme tulosten pohjalta, mitä olemme järjestämällämme liikunnallisella toiminnalla saaneet aikaan. Tulosten ja havaintojen pohjalta voimme arvioida, miten ryhmä on ryhmäytynyt ja miten järjestämme toiminta on tähän ryhmäytymiseen vaikuttanut.

8.3 Aineiston analysointi ja luotettavuus

Analysoimme tutkimuksemme tuloksia kriittisesti ja vertaamme tuloksiamme ryhmäytymisen teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin ryhmäytymisestä. Tutkimus toteutettiin kertaluontoisena tapahtumana, jossa jokainen tilanne oli ainutlaatuinen, eikä tutkimusta voida toistaa täysin samanlaisissa olosuhteissa ja samanlaisten ihmisten kanssa. Tutkimuksessamme olemme mielestämme onnistuneet tutkimaan ja samaan tuloksia juuri niihin kysymyksiin, joihin tutkimuksessamme lähdimme hakemaan vastauksia.

Aineiston luotettavuuteen vaikuttaa se, että keräsimme tietoa tutkittavasta ilmiöstä havainnoimalla. Havainnoinnin etuihin kuuluu se, että sen avulla saadaan välitöntä informaatiota yksilöiden ja ryhmien toiminnasta sekä käyttäytymisestä. Havainnointi on myös erinomainen väline vuorovaikutuksen tutkimisessa. Havainnoinnin avulla

saadaan myös sellaista tietoa, jota ei välttämättä kerrota tutkijoille suoraan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 202.)

Omien havaintojemme tukena käytimme päiväkirjaa, johon kirjasimme ylös päivittäin tekemämme havainnot ryhmästä ja arvioimme myös omaa toimintaamme. Omien havaintojen luotettavuutta lisää päiväkirjan kirjoittaminen, joka toimii muistin tukena ja opinnäytetyötä tehdessämme käytämme sitä tuloksia kootessamme. Toisaalta omien havaintojemme luotettavuutta voi kyseenalaistaa, koska loimme suhteen tutkittaviin ja he tulivat meille ainakin osittain tutuiksi. Toimiessamme niin läheisesti leiriläisten kanssa, on se mahdollisesti hämärtänyt meidän objektiivisuuttamme tutkijoina. Kun tutkijana on mukana tutkimuksen toteutuksessa, niin voi olla hankalaa tarkastella asioita ulkoapäin. Tästä saattaa seurata sellaisia johtopäätöksiä, jotka ovat vain omia tulkintoja, ilman että tulkinnat pohjautuvat tutkimuksen tuloksiin.

Havainnointimme on pääasiassa keskittynyt niihin, jotka olivat järjestämässämme toiminnassa aktiivisesti mukana. Tämä johtuu siitä, että kaikki saivat osallistua toimintaamme oman halunsa ja jaksamisensa mukaan ja leirillä oli vaihtoehtoisia toimintaa meidän järjestämämme toiminnan lisäksi. Tutkimuksemme tulokset eivät ole kovin yleistettävissä, koska olemme tutkineet vain pientä joukkoa ihmisiä. Toisaalta vaikka meillä on ollut tutkittavanamme vain pieni joukko, niin olemme havainneet, että tutkimustuloksemme ovat yhdenmukaisia ryhmäytymiseen liittyvän teorian kanssa ja aiempien ryhmäytymisestä tehtyjen tutkimusten kanssa.

Palautelomakkeemme kysymyksistä osa oli avoimia ja osa strukturoituja, eli vastausvaihtoehdot olivat ennalta määriteltäviä. Suunnittelimme erilaiset palautelomakkeet lapsille ja aikuisille, koska halusimme varmistaa, että kaikki ymmärtävät kysymykset oikein. Jos kaikille olisi ollut samanlaiset palautelomakkeet, olisi osa kysymyksistä saattanut olla liian vaikeita lapsille ja osa kysymyksistä tuntua liian lapsenomaisilta aikuisille, eivätkä he välttämättä olisi vastanneet tosissaan. Halusimme näin saada kaikkien leiriläisten äänen kuuluviin.

Palautelomakkeet pystyi täyttämään anonymisti ja niihin ei tarvinnut kirjata mitään henkilökohtaisia tietoja, mikäli vastaaja ei halunnut. Kysyimme kuitenkin lomakkeessa taustatietoja varten vastaajan sukupuolta ja ikää. Anonyymiys lisää vastausten luotettavuutta, koska silloin vastaaja uskaltaa ilmaista todellisen mielipiteensä rehellisesti ja kaunistelematta. Anonyymiys saattaa myös haitata tulostemme luotettavuutta, sillä

vastaaja ei välttämättä ota tutkimusta vakavasti ja voi vastata kysymyksiin mitä sattuu. Luotettavuutta vastaan saattaa vaikuttaa monet asiat lomakkeen täyttövaiheessa. Lomakkeen täyttöä saattavat haitata erilaiset ärsykkeet, kuten kuumuus tai meteli, jolloin vastaajan keskittymiskyky kärsii eikä vastauksia jakseta miettiä tarkkaan.

9 SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI

9.1 Suunnittelu

Aloittaessamme toiminnan suunnittelun leirille halusimme valita mahdollisimman monipuolisia ja ryhmäytymistä edistäviä leikkejä. Käytimme hyödyksi aiempia kokemuksiamme liikuntaryhmien ohjauksesta ja valitsimme sellaisia muun muassa leikkejä, jotka olimme jo aiemmin havainneet hyväiksi. Aluksi keräsimme paljon leikkejä paperille ylös ja tämän jälkeen valitsimme mielestämme parhaiten ryhmäytymiseen sopivat leikit.

Tapasimme yhteistyökumppanimme Tiia Kukkolan, Pohjois-Kymen Epilepsiyhdistyksen puheenjohtajan ja leirin päävastuuhenkilön, sekä muita yhdistyksen jäseniä Puhjonrannan leirikeskuksessa 20.8.2009. Heidän kanssaan kävimme läpi leirin aikataulun, jossa kävi ilmi, että meidän ohjattavaksemme jää lauantai-iltapäivä ja sunnuntai-aamupäivä. He olivat suunnitelleet lauantai-aamuksi afrikkalaisen aamunavauksen ja illaksi saunomista, makkaran paistoa ja karaokea. Sunnuntaille he olivat suunnitelleet paitojen painamista ja lupasivat hoitaa sen. Keskustelimme leirin ohjelmasta ja heidän toiveistaan meidän toiminnallemme.

Tapaamisessa kävimme myös läpi leirikeskuksen turvallisuusohjeita ja toimintasuunnitelmaa, siltä varalta, että tarvitaan ensiapua. Kävimme puheenjohtajan kanssa lisäksi läpi leirin lopullisen osallistujamäärän ja leiriläisten ikä- ja sukupuolijakauman. Kävimme myös läpi mahdollisia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa leiriläisten osallistumiseen toimintaamme, esimerkiksi terveydellisiä syitä tai liikuntaa rajoittavia tekijöitä. Keskustellessamme Kukkolan kanssa meille selvisi, että leirille osallistuu kahdeksan lasta ja aikuisia noin kolmekymmentä. Kukkola kertoi, että mikäli tarvitsemme apuohjaajia toimintaamme, niin apua on tarjolla.

Tapaamisessa kävimme läpi, millaisia tarvikkeita leirikeskuksella ja yhdistyksellä on meille tarjota. Näitä olivat muun muassa pallot, mölkky ja cd-soitin. Tapaamisessa

selvisi, että meillä on käytettävissä monipuolisesti erilaisia tarvikkeita. Keskustelimme myös säävarauksesta ja varasuunnitelmasta, että mitä teemme mikäli sataa. Yhdessä tuumimme, että lisäksi leirikeskukselle voisi tuoda erilaisia lautapelejä, piirustusvälineitä ja muita sisäpelejä. Yhdistyksen johtaja pyysi meitä miettimään mahdollisimman paljon leiriläisille erilaisia ajanviettomahdollisuuksia, jotta jokaiselle olisi jotain mieleistä toimintaa. He olivat ajatelleet, että toimintaa voisi jakaa niin, että me ohjaisimme lapsille toimintaa ja he sillä aikaa ottaisivat vastuun aikuisten aktiviteeteista. Toisaalta he halusivat lapsille ja vanhemmille myös yhteistä toimintaa.

Tutustuimme tapaamisen yhteydessä myös leirikeskuksen tiloihin, mikä omalta osaltaan vaikutti suunnitelmiimme ohjelman suhteen. Kukkola kertoi, että leirikeskuksen sisätilat olivat melko ahtaat, joten tämän perusteella päätimme keskittyä suunnitelmasamme toimintaan ulkona. Leirikeskuksessa on muun muassa luontopolku, hiekkakenttä, nurmikenttä, ranta, metsää ja kota. Perusteina ulkona toimimiselle oli myös sen tarjoamat mahdollisuudet toteuttaa toimintaa monipuolisesti. Lisäksi luonnossa voi käyttää enemmän mielikuvitusta ja luonnossa voi leikkiä myös villimpiä leikkejä.

Tapaamisen jälkeen muokkasimme omaa leiriohjelman suunnitelmaamme (liite 2) lopulliseen muotoonsa. Leiriohjelmassamme jätimme aikaa leikkien lomassa leiriläisten yhteiselle olemiselle ja tutustumiselle. Pohdimme varasuunnitelmaa sen varalle, että jotkut leikit eivät toimisi kyseisen ryhmän kesken. Meillä oli varasuunnitelmassamme myös sisäleikkejä sen varalta, että ulkona olisi huono ilma. Tapaamisen yhteydessä puheenjohtaja kertoi, että leirikeskukselle on mahdollista tulla jo leiriä edeltävänä päivänä valmistelemaan toimintaamme ja tutustumaan vielä paremmin tiloihin, mikäli tahdomme. Sovimme, että saavumme leirikeskukselle leiriä edeltävänä iltana.

9.2 Toteutus ja toiminnan arviointi

Saavuimme Puhjonrannan leirikeskukselle perjantaina 4.9.2009. Saavuimme leirille päivää ennen itse virallisen leirin alkua, koska halusimme vielä tarkastaa tilat kertaalleen ja hioa valitsemaamme toimintaa. Osa leiriläisistäkin tuli jo perjantaina paikan päälle, koska he matkustivat leirikeskukselle pidemmän matkan päästä. Leirikeskukselle tultuamme kiersimme heti aluksi Kukkolan kanssa keskuksen sisätilat läpi, joita emme edellisellä tutustumiskäynnillämme olleet päässeet näkemään. Yhteensä leiriä varten meille oli varattuna neljä tupaa, ja yksi rakennus, jossa oli luokkahuoneita, ja se toimi meidän kokoontumistilanamme. Pohdimme saapumispäivänämme, että jou-

dumme todennäköisesti hiukan muokkaamaan leiriohjelmaamme, koska viikonlopulle oli luvattu sateita ja meillä oli silloin suunnitelmissa ulkoleikkejä.

Lauantain aloitimme leirin avauksella, jossa esittelimme itsemme ja leirin päävastuuhenkilöt kertoivat ohjelmasta ja aikataulusta viikonlopun aikana. Kävimme läpi leiritilat ja yhteiset pelisäännöt, joiden mukaan leirillä tuli toimia. Kävimme myös läpi miten leirillä tulee toimia hätätilanteessa. Halusimme sääntöjen avulla luoda turvallisuuden tunteita ryhmässä. Lauantiaamupäivä vietettiin ohjaamiemme tutustumisleikkien parissa. Tutustumisleikkinä käytimme vessapaperileikkiä (liite 1), jossa ryhmän jäsenet kertoivat itsestään muutamia asioita muille. Pyrimme leikin avulla luomaan vapautuneen ilmapiirin ja saamaan ihmiset huomaamaan yhteneväisyyksiä toisistaan. Kopakkalan (2005, 125) mukaan yleinen tavoite aloittavassa ryhmässä on tukea tutustumista ja vahvistaa samanlaisuuden kokemusta. Erilaiset tutustumisleikit tukevat yhteisyyden tunnetta ja yksilöiden toisiinsa tutustumista. Lauantain toimintaamme arvioi-
dessa pohdimme, että meillä olisi voinut olla enemmän tutustumisleikkejä ensimmäisenä päivänä. Tutustumisleikkien kautta ihmiset olisivat ehkä olleet rentoutuneempia toistensa seurassa ja osallistuneet enemmän leirin toimintaan ja leikkeihin yhdessä ryhmänä.

Lauantiaamu sujui suunnitelman mukaisesti, mutta iltapäivän ohjelmaan olimme tehneet muutoksia osin jo perjantaina. Lauantaina pidimme aartenmetsästyksen, joka oli suunniteltu sunnuntaiksi, koska sunnuntaille oli ennustettu koko päiväksi sadetta ja aartenmetsästyksen ei olisi silloin onnistunut. Aartenmetsästyksen osallistuiivat kaikki leiriläiset ja jakauduimme sitä varten kahteen ryhmään. Ryhmät kulkivat pisteeltä pisteelle ohjaajien johdolla. (Liite 3.) Jouduimme muokkaamaan aartenmetsästyksen hie-
man, koska olimme suunnitelleet sen leirin lopulle. Aarteena olisi ollut pieni karkkipussi ja kiitoskortti leiristä kiitokseksi. Emme kuitenkaan voineet antaa näitä vielä lauantaina, joten päätimme antaa ”aarten” sunnuntaina onginnan yhteydessä. Aartenmetsästyksen muutimme nimeltä rastisuunnistukseksi. Lauantain aamupäivän ohjasimme toimintaa ja jouduimme käyttämään suunnittelemiämme varaleikkejä, koska olimme varanneet leikeillemme liikaa aikaa. Loppupäiväksi oli ohjelmassa rentoutumista ja yhdessä oloa saunomisen ja makkaranpaiston merkeissä.

Päivän jälkeen arvioimme, että olisimme voineet pohtia vielä enemmän erilaisia leikkejä ja muuta toimintaa varalle. Suunnitelmallisuutta toiminnassamme olisi voinut olla

enemmän, koska jouduimme improvisoimaan muutaman leikin, kun meidän varaleikit oli jo käytetty. Myöhemmin mietimme, että meillä olisi voinut olla lauantain kohdalla enemmän ryhmäytymistä edistäviä leikkiä. Meidän olisi pitänyt perehtyä syvemmin ryhmäytymisen teoriaan ennen leirin pitämistä. Toisaalta olimme ottaneet jo ennalta suunnitelmissamme huomioon sen, että sunnuntaina sataisi ja tämän vuoksi siirtäneet aartenmetsästyksen lauantaille eli olimme etukäteen varautuneet muuttamaan toimintaamme. Mielestämme onnistuimme lauantaina luomaan vapautuneen ilmapiirin leiriläisten kesken ja saimme heidät tutustumaan toisiinsa. Tarjosimme mielekästä ja monipuolista toimintaa kaikille, jonka näkee myös leirin palautteesta.

Sunnuntaina satoi rankasti koko päivän ja jouduimme olemaan sisätiloissa suuren osan päivän ohjelmasta, mutta onneksi olimme tähän jo etukäteen varautuneet. Aamun aloitimme reippaalla jumpalla, johon osallistui suurin osa leiriläisistä. Sunnuntain toiminta oli suurilta osin vapaata toimintaa. Ohjelmassa oli lautapelejä, twisteriä, leikkejä, temppurata, ongintaa ja paitojen painamista. Onginnan yhteydessä leiriläiset saivat meiltä pussillisen karkkia ja kiitoskortin leirille osallistumisesta. Keräsimme leirin loppuksi palautetta leiristä kyselylomakkeilla (Liite 4; Liite 5.) Leiriläiset saivat kirjoittaa omia tuntemuksiaan ylös kaikkien nähtäväksi ”Ruusut ja risut”- lomakkeelle. Osa leiriläisistä antoi myös omatoimisesti suullisesti palautetta leiristä. Leiri päättyi yhteiseen tilaisuuteen, jossa järjestäjät kiittivät leirille osallistuneita ja ohjaajia ja jakoivat kaikille pienet muistot leiristä.

Vaikka olimmekin varautuneet sunnuntaina järjestämään ohjelmaa sisätiloissa, niin emme kuitenkaan olleet varanneet sisäleikkejä koko päiväksi. Jouduimme improvisoimaan osan toiminnastamme, kuten temppuradan. Olimme ajatelleet pitävämme osan toiminnasta ulkona, mutta sade sotki suunnitelmamme. Paitojen painamisessa yllätyimme, sillä olimme saaneet sellaisen käsityksen, että yhteistyökumppanimme ohjaisivat paitojen tekemisen. Yllätykseksemme paitojen painaminen jäikin meidän vastuullemme. Paitojen teko onnistui kuitenkin mallikkaasti, eikä aiheuttanut meille suurempia ongelmia. Vetovastuu oli meillä, mutta saimme ohjaajalta apua paitojen teko-prosessissa. Sunnuntaina onnistuimme improvisoimaan hyvin erilaista toimintaa, vaikka olimmekin ajatelleet, että olisimme voineet edes osan toiminnasta järjestää ulkona. Sunnuntaina saimme paljon positiivista palautetta sekä aikuisilta, lapsilta ja leirin vastuuhenkilöiltä ja koko leiristä jäi meille todella hyvä mieli.

Koko leirin ajan yritimme noudattaa tekemäämme päiväsuunnitelmaamme, mutta erilaisista tekijöistä johtuen jouduimme muokkaamaan sitä. Omasta mielestämme osasimme hyvin mukautua muuttuviin tilanteisiin. Meillä oli hyvin tilannetajua ja osasimme sopeutua muutoksiin.

10 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN POHDINTA

Kvalitatiivisessa tutkimuksessamme käytimme kahta erilaista palautelomaketta, joista toinen oli lapsille ja toinen aikuisille. Kysymyksillä halusimme selvittää leiriläisten omia mielipiteitä ryhmäytymisestä ja ryhmän toiminnasta sekä liikunnallisten leikkien merkityksestä yhteishengen tukemisessa. Näin voimme verrata leiriläisten omia kokemuksia meidän havaintoihimme ja teoriaan. Työssämme olemme pohtineet myös ohjaajan merkitystä ryhmäytymisessä, joten selvitimme lomakkeen avulla, oliko ohjaajat koettu ryhmäytymistä edistävinä tekijöinä. Palautelomakkeen täytti 26 aikuista ja yhdeksän lasta. Palautelomakkeissa kysyimme pääasiassa samoja asioita, mutta lapsille olimme muotoilleet kysymykset helpommin ymmärrettäviksi. Vastanneiden aikuisten keski-ikä oli 47 vuotta ja lasten keski-ikä oli kymmenen vuotta.

10.1 Liikunnallisten leikkien merkitys ryhmäytymisessä

Kuten olemme teoriassamme liikunnallisten leikkien kohdassa kertoneet, liikunnalliset leikit vapauttavat ryhmäläisiä ja sen avulla luodaan rentoutunut ilmapiiri. Yhdessä liikkussa koko ryhmä saa onnistumisen kokemuksia yhdessä toimimisesta ja se vaikuttaa myönteisesti yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Tämän takia halusimme kysyä aikuisilta kyselylomakkeessa, kokivatko he liikunnallisten leikkien auttavan yhdistämään leiriläisiä. 16 vastasi myöntävästi, kymmenen vastaajaa ei vastannut kysymykseen mitään (N=26). Perusteina myönteisille vastauksille oli: ”Naurettiin yhdessä, jokainen teki omien voimavarojensa mukaan”, ”joukkueissa opittiin tuntemaan ja kannustamaan” ja ”helpompi tutustua”. Yli puolet vastaajista oli vastannut liikunnan olleen leiriläisiä yhdistävä tekijä, joten tästä päättelimme, että liikunnalliset leikit olivat edesauttaneet ryhmäytymistä. Pohdimme, miksi niin moni aikuisista oli jättänyt vastaamatta kysymykseen liikunnallisten leikkien merkityksestä leiriläisten yhdistämisessä. Mietimme, että tähän vastaamatta jättämiseen on saattanut vaikuttaa se, että aikuiset eivät osallistuneet niin paljon ohjaamiimme leikkeihin ja sen sijasta heillä oli muuta toimintaa tai he viettivät aikaa seurustelemalla keskenään. Aikuisten on siis voinut

olla hankala pohtia liikunnallisten leikkien merkitystä, koska he eivät ole itse osallistuneet niin paljon järjestämäämme toimintaan.

Liikunnallisten leikkien mielekkyyttä kysyttäessä lapsilta oli viisi heistä valinnut monivalintavaihtoehdoista nauravan naaman (n=9), ja neljä oli valinnut hymynaaman. Liikunnalliset leikit ovat siis tulosten perusteella vaikuttaneet leirin mielekkyyteen ja sitä kautta leirin onnistumiseen. Tämä ei mielestämme ole yllättävä tulos, koska leikki on kuitenkin lapselle luontainen tapa liikkua. Huomasimme leirillä, että lapset silminnähtävästi nauttivat liikunnallisista leikeistä, ja jos leikimme vähemmän liikunnallisia leikkejä, he kyllästyivät nopeasti. Lapset olivat innokkaasti mukana kaikissa ohjaamissamme leikeissä, joten koimme liikunnallisten leikkien olevan todella hyvä ryhmäytymiskeino, varsinkin lasten parissa. Liikunnallisten leikkien avulla saimme lapset toimimaan hyvin yhteen ryhmänä ja tutustumaan keskenään.

10.2 Ohjaajan merkitys ryhmäytymisessä

Olemme yllä ryhmäytymisen teoriassamme kertoneet ohjaajan ohjaustaidoista ja ryhmänohjaajan merkityksestä ryhmäytymisessä. Olemme ryhmänohjaajina pyrkineet leirillämme toimimaan näiden periaatteiden mukaisesti, jotta leiriläisten luottamus meitä kohtaan kasvaisi ja heidän mielenkiintonsa toimintaa kohtaan pysyisi yllä. Kysymyslomakkeessamme kysyimme lapsilta, millaiseksi he kokivat leirin ohjaajat. Kaikki lapset kokivat ohjaajat mielekkäiksi. Aikuisilta olimme kysyneet samantyyllisen kysymyksen ohjaajista kuin lapsiltakin. Aikuisilta kysyimme myös perusteluja vastauksille. Aikuisten kyselylomakkeessa kysyimme, ottivatko ohjaajat kaikki huomioon ja miten se on ilmennyt. 22 vastaajista oli vastannut myöntävästi kysymykseen; neljä ei vastannut mitään. Vastanneet olivat perustelleet kantaansa muun muassa sillä, että kaikkia kohdeltiin tasapuolisesti ja ohjaajat innostivat kaikkia mukaan. Parissa vastauslomakkeessa vastauksia oli perusteltu näin: ”Kyllä, kaikkia odotettiin ja annettiin yrittää” ja ”Kyllä, ketään ei jätetty yksin”. Lasten ja aikuisten vastaukset kertovat, että ohjaajina onnistuimme tarjoamaan mielekästä toimintaa ja olemme todennäköisesti huomioineet hyvin kaikkien tarpeet ja intressit toiminnassamme. Aikuisten vastauksista nousee esille, että ohjaajat ovat olleet tärkeässä roolissa ryhmäytymisprosessissa. Vastaukset kertovat, että olemme osanneet huomioida kaikki toiminnassamme ja ottaneet kaikki hyvin toimintaan mukaan. Tämä on edistänyt ryhmäytymisprosessin etenemistä, koska näin jokainen on ollut mukana toimimassa ryhmänä.

10.3 Leiriläisten kokemukset yhteishengestä

Kysyimme aikuisilta kyselylomakkeessa, kokivatko he yhteishengen leirillä hyväksi. 23 vastasi myöntävästi, kaksi vastaajista ei ollut vastannut tähän kysymykseen mitään ja yhden mielestä ilmapiiri ei ollut hyvä (N=26). Olimme tyytyväisiä näihin vastauksiin, koska ne kertovat, että yhteishenki leirillä on yleisesti ottaen ollut hyvä. Tähän varmasti vaikuttivat liikunnalliset leikit, sillä ne olivat suuri osa leirin toimintaa. Tähän vaikutti myös se, että me olimme ohjaajina yrittäneet toimia mahdollisimman ryhmäyttävästi eli otimme kaikki mukaan toimintaan, kannustimme ja ohjasimme leiriläisiä toimimaan yhdessä. Vastausten perusteella pohdimme, minkä takia yksi vastaajista ei ollut kokenut yhteishenkeä hyväksi, vaikka oman kokemuksemme mukaan saimme sellaisen vaikutelman, että kaikki leiriläiset viihtyivät keskenään. Ilmeisesti yksi oli kuitenkin kokenut ilmapiirin huonoksi. Ilmapiirin huonoksi kokemisen taustalla saattoi olla se, että hän oli tuntenut olonsa ulkopuoliseksi ja hän ei ollut löytänyt omaa rooliaan ryhmässä.

Selvitimme lomakkeessa aikuisten kokemuksia siitä, että oliko ryhmä heidän mielestään ollut yhtenäinen leirin kuluessa vai oliko joku jäänyt ryhmän ulkopuolelle. 17 vastasi kysymykseen, että ryhmä oli ollut yhtenäinen. Meidän mielestämme ryhmä vietti paljon aikaa yhdessä leirillä ja tämä varmasti vaikutti leiriläisten kokemuksiin ryhmän yhtenäisyydestä. Ryhmän yhtenäisyyden tunteeseen vaikutti se, että ryhmä oli turvallinen ja erilaisten ohjattujen toimintojen kautta he saivat yhdessä tekemisen kokemuksia ja tutustuivat toisiinsa paremmin. Tätä kautta he tunsivat yhteenkuuluvuutta muiden ryhmäläisten kanssa. Kolme vastaajista oli vastannut kysymykseen ”ei”, mutta jäimme pohtimaan, oliko tällä tarkoitettu, että ryhmä ei ollut yhtenäinen vai että kukaan ei jäänyt ryhmän ulkopuolelle. Mikäli tällä vastauksella on tarkoitettu, että ryhmä ei ollut yhtenäinen, niin osa leiriläisistä saattoi kokea, että joku oli jäänyt ulkopuoliseksi tai heidän mielestään ryhmä oli jakautunut pienemmiksi ryhmiksi. Tähän kysymykseen oli neljä jättänyt vastaamatta. Kaksi vastaajista ei osannut sanoa, mitä mieltä he olivat. Vastaamatta jättäminen kertoo mielestämme siitä, että nämä leiriläiset eivät ole selkeästi kokeneet ryhmää yhtenäiseksi.

Mietimme mistä johtuu, että 23 leiriläisistä oli kokenut yhteishengen hyväksi, mutta vain 17 vastanneista oli kokenut ryhmän yhtenäiseksi. Tämä johtuu mielestämme siitä, että ryhmäytyminen ja yhtenäisyyden tunteen muodostuminen vievät aikaa, ja leiri

kesti vain pari päivää. Ryhmän koko on myös osaltaan vaikuttanut yhtenäisyyden tunteeseen. Kyseessä on ollut suuri ryhmä ja suuressa ryhmässä sen jäsenet eivät välttämättä pääse muodostamaan hyviä vuorovaikutussuhteita kaikkien ryhmän jäsenien kanssa. Positiivista on kuitenkin se, että näinkin moni on kokenut yhteishengen hyväksi ja ryhmän yhtenäiseksi. Tämä kertoo, että ryhmäytymistä on tapahtunut.

10.4 Muut ryhmäytymisestä kertovat tekijät

Ryhmäytymisestä kertoo myös se, miten leiriläiset kokivat muut leirillä olijat ja millaiseksi he ovat kokeneet olonsa muiden keskuudessa. Kysyimme lapsilta, millaiseksi he kokivat muut leiriläiset. Enemmistö lapsista vastasi kysymykseen, että heidän mielestään muut leiriläiset olivat kivoja ja mukavia, yksi ei ollut vastannut tähän kysymykseen mitään. Tämä kertoo, että lapset olivat ryhmäytyneet, koska he olivat oppineet tuntemaan toisiaan ja heillä oli hyvät suhteet toisiinsa. Ryhmäytymisestä kertoo se, että lapsista viisi koki olonsa mukavaksi ja kaksi koki olonsa ihan hyväksi muiden leiriläisten seurassa. Kuitenkin kaksi lapsista oli tuntenut olonsa jännittyneeksi. Mielestämme lasten jännittyneisyyttä selittää ehkä se, että leirillä he ovat tavanneet niin suuren määrän uusia ihmisiä ja näin lyhytkestoisella leirillä lapset eivät ehtineet tutustua kaikkiin niin hyvin. Moni lapsista on kuitenkin tuntenut olonsa muiden seurassa mukavaksi, mikä kertoo siitä, että heillä on ollut hauskaa toistensa kanssa ja he ovat tutustuneet toisiinsa ainakin jollakin tasolla.

Aikuisilta kysyttäessä minkälaiseksi he tunsivat olonsa muiden leiriläisten kesken, vastasi noin puolet tuntevansa olonsa rentoutuneeksi ja turvalliseksi ja yksi ahdistavaksi ”joidenkin ihmisten kanssa”. Muutama ei ollut vastannut ollenkaan tähän kysymykseen. Vastausten pohjalta pohdimme, että ryhmän kesken on ollut hyvä ryhmähenki, koska enemmistö aikuisista on tuntenut olonsa siellä hyväksi ja turvalliseksi. Pohdimme myös, että on luonnollista, että kaikki eivät tule toimeen keskenään ja kokevat olonsa enemmän ahdistuneeksi toisten ihmisten seurassa. Leiri oli kestoaltaan kuitenkin niin lyhyt, että sinä aikana ei ehditä muodostamaan hyviä vuorovaikutussuhteita kaikkien leiriläisten kanssa.

Ryhmäytymisestä kertovat leiriläisten kokemukset leiristä. Kysyimme lapsilta, millainen mieli leiristä heille jäi. Lapsista kuusi oli valinnut nauravan naaman ja kolme oli valinnut hymyilevän naaman. Lasten keskuudessa mielekkäimmiksi koettiin leirillä yhdessäolo ja yhteiset leikkihetket. Aikuisten keskuudessa mielekkäimmiksi koettiin

yhdessäolo, juttelu muiden kanssa ja yhteiset hetket nuotion ääressä. Nämä vastaukset kertovat mielestämme siitä, että onnistuimme järjestämään mielekkään leirin, jossa leiriläisillä oli paljon mahdollisuuksia viettää aikaa yhdessä. Leiriläisten vastaukset kertovat myös siitä, että onnistuimme luomaan hyvän yhteishengen leiriläisten kesken.

11 ANALYYSI RYHMÄYTYMISPROSESSIN ETENEMISESTÄ

Olemme analyysissämme verranneet leirillä tekemiämme havaintoja ryhmäytymisen teoriaan ja pohtineet sitä kautta aineistoamme ja huomanneet, että teoria tukee omia havaintojamme. Olemme hyödyntäneet analyysissa tietämystämme muun muassa ryhmän kehitysvaiheista ja ryhmädynamiikasta. Analyysissämme käsittelemme ensiksi ryhmän muodostumista leirillä. Tämän jälkeen käsittelemme ryhmädynamiikan muuttumista leirin aikana sekä lopuksi ryhmän muotoutumista yhtenäiseksi.

11.1 Ryhmä alkaa muodostua

Perjantai-iltana osa ryhmäläisistä tapasi toisensa, vaikka virallisesti leiri alkoikin lauantai-aamuna. Jo perjantai-iltana huomasimme, että leiriläisten kesken oli hyvä yhteishenki. Yhteishenkeen luultavasti vaikutti se, että leiriläiset olivat suurelta osin entuudestaan tuttuja keskenään. Lauantaina koko ryhmä kokoontui yhteen ensimmäistä kertaa ja ryhmäytymisprosessi pääsi alkamaan. Lauantaina tutustumisleikin yhteydessä huomasimme ryhmäläisten kesken vähän varautuneisuutta, sillä kaikki eivät kuitenkaan tunteneet toisiaan. Ryhmä oli vasta muodostusvaiheessa ja ryhmäläiset tarvitsivat vielä ohjaajaa ja yhteisten pelisääntöjen muodostamista, jotta he pystyisivät olemaan avoimempia ja rentoutuneempia.

Tutustumisleikin edetessä ryhmäläiset alkoivat kuitenkin rentoutua ja huomasivat yhtäläisyyksiä keskenään. Lähes kaikki osallistuivat tutustumisleikkiin, pari pienintä lasta ujusteli aluksi, mutta saivat huoltajien avustuksella ja ohjaajien kannustuksella kerrottua jotain itsestään. Ohjaajina meistä oli tärkeää ryhmän muodostusvaiheessa saada kaikki ryhmäläiset osallistumaan heti alusta alkaen mukaan yhteiseen toimintaan. Ajattelimme heti alusta asti, että jos onnistumme saamaan ryhmästä kiinteän, niin ryhmäläiset toimivat paremmin yhdessä. Tutustumisleikin avulla pyrimme vaikuttamaan ryhmän koheesioon eli kiinteyteen positiivisesti. Yritimme saada jokaisen osallistumaan omalla osallistavalla esimerkillämme. Osallistuimme itse leikkiin mukaan ja autoimme leiriläisiä muun muassa kyselemällä heiltä asioita, jos heillä oli

hankaluuksia keksiä kerrottavaa itsestään. Havaitimme lauantaina lounaalla, että suurin osa leiriläisistä istui ruokalassa yhteisten pöytien ääressä, vaikka tilaa olisi riittänyt istua muuallekin. Tämä mielestämme kertoo siitä, että leiriläiset alkoivat jo ryhmäytyä. Tämä johtuu siitä, että he olivat jo ohjaamamme toiminnan yhteydessä tutustuneet toisiinsa ja olivat innokkaita tutustumaan toisiinsa vielä paremmin.

Lounaan jälkeen meillä oli ohjelmassa ryhmäleikkejä ja -pelejä. Leikkeihin osallistui-
vat pääasiassa vain lapset, pyysimme myös lasten vanhempia mukaan, mutta ainoas-
taan yksi lähti mukaan. Lasten keskuudessa oli syntynyt jo aiemmin pieniä ryhmiä.
Neljä lapsista tunsu entuudestaan toisensa ja muodostivat yhden pienemmistä ryhmis-
tä. Toisen ryhmän muodostivat kaksi veljestä ja kolmannen ryhmän muodosti kaksi
pienintä lasta, jotka olivat sukua keskenään. Nämä pienryhmät olivat avoimia ja ha-
lukkaita tutustumaan keskenään, eivätkä vain sulkeutuneet omiksi ryhmikseen. Saim-
me tällaisen vaikutelman, koska kaikki lapset olivat halukkaita osallistumaan yhtei-
seen ryhmän toimintaan. Ohjaajana pyrimme järjestämään sellaista toimintaa, jossa
kaikki joutuivat olemaan vuorovaikutuksessa keskenään, jotta saisimme ryhmästä yh-
tenäisemmän.

Aikuiset jäivät pelailemaan ja seurustelemaan yhdessä siksi aikaa, kun lapset olivat
meidän ohjauksessamme. Aluksi kaikki lapset olivat mukana, mutta pienimmät lapset
kyllästyivät pian ensimmäisen leikin haasteellisuuden ja pitkäkestoisuuden takia. Teo-
riassamme toiminnan suunnittelussa käsitelimme ryhmiä, jotka koostuvat eri-ikäisistä
lapsista ja kuinka se tulee ottaa huomioon. Pyrimme toteuttamaan sellaista toimintaa,
joka olisi ollut tarpeeksi haasteellista ja mielekäästä. Emme täysin onnistuneet siinä,
koska pienimmät lapset eivät jaksaneet olla mukana koko leikin ajan. Kaikki leik-
kimme olivat ryhmäleikkejä, isoissa sekä pienryhmissä tapahtuvia leikkejä. Kyselim-
me lasten toiveita ja otimme heidät toiminnan suunnitteluun mukaan, jotta toimin-
tamme mielekkyys saataisiin säilymään. Toteutimme osan lasten ehdottamista leikeis-
tä ja lapset jaksoivat olla innokkaasti mukana kahvitaukoon asti. Lasten saadessa osal-
listua toiminnan suunnitteluun ja heidän saadessa tehdä heitä kiinnostavia asioita, pys-
tyimme vaikuttamaan ryhmän kiinteyteen ja yhtenäisyyteen positiivisesti. Moni lap-
sista olisi halunnut vielä jatkaa leikkimistä, mutta ajattelimme, että on hyvä hetki pitää
pieni tauko. Leikeissä kukaan ei jäänyt ulkopuoliseksi, ja kaikki näyttivät viihtyvän.

11.2 Ryhmädynamiikassa alkaa tapahtua muutoksia

Tauon jälkeen kaikki leiriläiset jaettiin kahteen ryhmään rastitehtävää varten. Molemmissa ryhmissä oli sekä lapsia että aikuisia, yhdessä ryhmässä oli noin 15 henkeä. Ryhmät kulkivat ohjaajan johdolla rastilta toiselle, jossa suoritettiin erilaisia ryhmätehtäviä. Ensimmäisessä ryhmässä ryhmäläiset toimivat hyvin yhteen ja suorittivat tehtävät ryhmänä kannustaen ja tukien toisiaan. He ratkaisivat ongelmat yhteistyöllä ja kukaan ei sooloillut omiaan. Osa tässä ryhmässä oli tuttuja entuudestaan keskenään ja osa tutustunut jo perjantai-illan ja lauantai-aamun aikana. Tämä tuttuus vaikutti meidän mielestämme siihen, että ryhmä toimi hyvin yhteen ja kannusti toisiaan avoimesti. Ensimmäisessä ryhmässä ryhmän sisällä muutama leiriläinen otti selkeästi johtajan roolin ja he alkoivat organisoida miten ryhmä pääsee eteenpäin tehtävissä. Ohjaajan puuttuessa ryhmän tehtävän suorittamiseen tai antaessaan lisäohjeita johtajan roolin ottaneet vaihtoivat rooliaan johtajasta ohjattavaksi. Tämä on tyypillinen esimerkki sosiaalisesta roolista eli yksilöt muuttavat rooliaan sosiaalisen tilanteen mukaan. Muutama leiriläisestä otti vapaamatkustajan roolin. Tämä näkyi siinä, että he eivät ottaneet vastuuta ryhmän suoriutumisesta, eivätkä osallistuneet aktiivisesti ryhmän toimintaan.

Toisessa ryhmässä ryhmä joutui aluksi hakemaan yhteistä säveltä. Haasteena ryhmässä oli muun muassa se, että eräs osallistujista oli liikuntarajoitteinen ja lisäksi ryhmässä oli kaksi pientä lasta. Ryhmässä kukaan ei selkeästi ottanut johtajan roolia ja varsinkin ensimmäisillä rasteilla ohjaaja joutui ottamaan paljon vastuuta ryhmän toiminnasta. Rastien kuluessa ryhmä huomasi, että he eivät selviä rastien tehtävistä, jos he toimivat vain yksilöinä. Rastien myötä ryhmä sai yhteisiä onnistumisen kokemuksia ja oppi luottamaan enemmän omiin kykyihinsä ja muihin ryhmän jäseniin ja ohjaaja pysyi jäämään enemmän taka-alalle. Viimeisillä rasteilla koko ryhmä puhalsi jo yhteen hiileen.

Rastien aikana ja rastien jälkeen aloimme havaita ryhmädynamiikassa muutoksia, roolien ja koheesion osalta. Koheesioon vaikutti vahvistavasti se, että ryhmäläiset joutuivat ottamaan kontaktia ja keskustelemaan jokaisen ryhmäläisen kanssa tehtäviä suorittaessaan. Tehtävien kautta luotiin mahdollisesti uusia ja vahvistettiin vanhoja vuorovaikutussuhteita ja ryhmä joutui toimimaan yhteen. Ryhmien suorittaessa rasteja ohjaajat kannustivat heitä ja tämä sai ryhmäläiset myös kannustamaan toisiaan. Tämä vaikutti koheesioon positiivisesti. Ryhmädynamiikkaan vaikutti se, että ryhmät olivat

melko suuria. Ryhmät toimivat hyvin yhteen, mutta niiden suuri koko (15 henkilöä) haittasi niiden toimintaa. Suuren ryhmäkoon takia ryhmissä oli vapaamatkustajia.

11.3 Ryhmästä tulee yhtenäinen

Rastien jälkeen moni lähti muihin puuhiin ja osa lapsista jäi meidän kanssamme leikkimään häntäleikkiä (liite 1), johon myös pienimmät lapset osallistuivat. Huomasimme, että ryhmäytyminen näkyi jo ryhmän toiminnassa. Lapset ottivat aktiivisemmin kontaktia toisiinsa ja leikkivät muidenkin kuin niiden lasten kanssa, jotka he tunsivat jo entuudestaan. Leikin jälkeen vietimme aikaa koko ryhmän kanssa ja huomasimme, että myös aikuiset vaikuttivat vapautuneemmilta ja he keskustelivat enemmän ryhmänä. Syynä saattoi olla se, että heillä oli nyt yhteinen kokemus (rastitehtävä) josta puhua.

Lauantai-iltana kokoonnuimme paistamaan makkaraa ja syömään iltapalaa. Huomasimme, että aamun varautuneisuus oli kadonnut. Aikuiset juttelivat ja tutustuivat keskenään. Kaikki näyttivät viihtyvän. Ryhmämme oli edelleen muodostumisvaiheessa, mutta ryhmästä oli alkanut muotoutua turvallinen ja ilmapiiri oli myönteinen. Koimme, että ryhmässä monet uskalsivat tuoda ajatuksensa julki, mutta olivat ilmaissussaan varovaisia. Leiriläiset alkoivat olla enemmän omia itsejensä. Ryhmä ei ollut kuitenkaan saavuttanut vielä ryhmän kehityksen vaiheista seuraava vaihetta eli kuuhuntavaihetta, koska leiriläiset välttelivät konflikteja ja olivat sovinnaisia puheissaan.

Sunnuntaiamuna kokoonnuimme kaikki kokoontumishuoneeseen ja aloitimme päivän reippaalla jumpalla Fröbelin palikoiden tahdissa. Yritimme innostaa kaikki mukaan osallistumaan motivoimalla ja kannustamalla heitä, sekä näyttämällä mallia. Kaikki olivat hyvin jumpassa mukana. Jumpan jälkeen leikimme erilaisia ryhmäleikkejä sisällä, sillä ulkona satoi kaatamalla. Leikkeihin osallistuminen oli jälleen vapaaehtoista, mutta yritimme silti kannustaa mahdollisimman monta ihmistä mukaan leikkeihin. Lapset olivat hyvin innokkaina lähes kaikissa leikeissä mukana ja aikuisista muutama oli aktiivisesti mukana. Ryhmän suuri koko varmasti vaikutti aikuisten vähäiseen osallistumiseen, koska leikkeihin mahtui aina rajallinen määrä osallistujia tilan takia. Suuressa ryhmässä aikuisilla saattoi olla myös paineita tulla koko ryhmän eteen leikkimään, koska loppu ryhmästä pysyi tilan reunassa katsojina. Pelkona saattoi tällöin olla itsensä nolatuksi tekeminen. Yleisesti leikeissä oli kuitenkin paljon leikkiöitä mukana ja jokainen osallistui ainakin yhteen leikkiin.

Osa leiriläisistä oli lähdössä jo ennen puoltapäivää pitkän ajomatkan vuoksi, joten laitoimme palautelomakkeet kiertämään jo tässä vaiheessa. Aikomuksenamme oli, että vain ne, jotka olivat lähdössä, täyttäsivät lomakkeet ja muut täyttäsivät vasta päivän päätteeksi. Osan alkaessa täyttää lomakkeita, myös monet muutkin täyttivät lomakkeen ja lopulta kaikki täyttivät sen. Tämän takia osa päivän toiminnasta jäi arvioimatta, sillä emme olleet ehtineet vielä toteuttamaan kaikkea päivän ohjelmaa. Tämä on varmasti vaikuttanut osaltaan palautelomakkeiden vastauksiin.

Lomakkeiden täytön jälkeen ohjelmassa oli erilaisia lautapelejä, paitojen painamista, tempurata ja ongintaa. Lautapelejä pelatessa ryhmä oli hajaantunut pienempiin ryhmiin ympäri luokkahuonetta, joka oli kokoontumispaikkamme. Pienryhmät muodostuivat satunnaisesti niin, että monet pelasivat pelejä uusien tuttavuuksiensa kanssa, eivätkä pelanneet vain oman lähipiirinsä kanssa. Pelien kautta osa leiriläisistä luultavasti tutustui vielä paremmin toisiinsa, sillä jotkin pelit edellyttivät kiinteää vuorovaikutusta ja neuvottelua. Pelien jälkeen jatkettiin hauskanpitoa ja yhdessäoloa. Ohjelmassa oli tempurata ja paitojen painamista. Leirin päättymisen lähestyessä leiriläiset olivat haikain mielin ja moni osallistuja halusi sanoa muutaman kiitoksen sanan muille leiriläisillä sekä leirin järjestäjille ja ohjaajille mukavasta leiristä. Leiri oli loppuillaan ja ryhmä oli lopetusvaiheessa. Vaikka leiri ei ollutkaan jatkunut pitkään, niin silti ryhmän hajoaminen näytti olevan haikaa joillekin ryhmän jäsenille. Haikuden tunteet osoittivat mielestämme sitä, että ryhmä on ollut sen verran kiinteä, että tällaisia haikuden tunteita on ylipäättään syntynyt. Ohjaajina yritimme tukea ryhmäläisiä tässä haikassa tilanteessa, koska se on ohjaajan tehtävä ryhmän lopettaessa toimintansa.

Leirin aikana ryhmä saavutti mielestämme muodostusvaiheen sekä lopetusvaiheen ryhmän kehityksen vaiheista leirin rajallisen keston takia. Onnistuimme vahvistamaan ryhmädynamiikkaa sekä ryhmän koheesiota, sillä leiriläiset saivat muun muassa uusia tuttavuuksia leirillä. Omasta mielestämme leiriläiset ryhmäytyivät hyvin leirin keston nähden ja heillä näytti olevan hauskaa koko leirin ajan.

12 RYHMÄYTYMISPROSESSIN HAASTEET

Haasteita toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen toi se, että ryhmä oli melko suuri kooltaan ja ikäjakaumaltaan. Suuressa ryhmässä saattavat hiljaiset yksilöt jäädä taka-alalle. Suuressa ryhmässä konfliktit ovat todennäköisempiä, koska mitä enemmän on ihmisiä, niin sitä enemmän myös mielipiteitä. Ryhmän suuren koon takia jäsenillä on

heikommat mahdollisuudet osallistua toimintaan. Toiset leiriläiset osallistuivat hyvin aktiivisesti toimintaan, ja toiset ”piiloutuivat” ryhmän suuren koon taakse, eivätkä osallistuneet leikkeihin.

Ikäjakauma aiheutti sen, että osallistujien tiedot ja taidot ovat eritasoisia. Esimerkiksi pienten lasten käsitteistön ja ajattelun taso eivät ole samalla tasolla kuin isompien lasten ja nuorten. (Arvonen 2004, 79.) Haasteellisuus näkyi siinä, että oli hankala keksiä sellaista toimintaa, joka olisi kaikille mielekästä. Pienimmille lapsille osa toiminnasta oli liian haasteellista ja liian pitkäkestoista. Pienimpiä lapsia oli hankala saada toimintaan mukaan, koska he eivät jaksaneet keskittyä rauhallisempiin ja ongelmanratkaisua vaativiin leikkeihin.

Sääntöjen ymmärtämisessä muutamalla leiriläisellä oli ongelmia, mikä toi haastetta ryhmän ohjaukselle. Osalla neurologiset häiriöt rajoittivat sääntöjen ymmärtämistä. Leirillä oli liikuntarajoitteisia henkilöitä, mikä tuotti meille myös haasteita ohjaajina. Meidän täytyi ottaa suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon, että jokainen pystyy osallistumaan toimintaamme rajoitteista huolimatta. Haasteita toivat myös sääolosuhteet ja leirin sisätilat. Sisätilat olivat pienet, ja sateella jouduimme olemaan sisätiloissa, eikä siellä mahtunut juuri leikkimään niitä leikkejä, joita olimme leirille suunnitelleet.

Leirin kesto toi haasteita ryhmäytymiselle. Ryhmäytyminen on aikaa vievä prosessi ja ryhmän kaikkia kehityksen vaiheita ei voida saavuttaa näin lyhyessä ajassa. Haasteenamme oli ohjaajina kuitenkin saada ryhmästä mahdollisimman yhtenäinen ja kiinteä näinkin lyhyessä ajassa. Haasteena on myös ollut se, että ryhmäytymisestä kertovaa teoriatietoa on todella vähän. Leirin toiminnan suunnittelukin on ollut hankalaa, koska ryhmäytymistä tukevista leikeistä ole juurikaan löytynyt tutkittua tietoa.

13 POHDINTA

Opinnäytetyön teko on ollut meille haastava prosessi monelta osalta, koska emme ole aiemmin tehneet toiminnallista opinnäytetyötä. Haasteita aiheutti opinnäytetyön aiheen rajaaminen ja teoriaa kirjoittaessamme tiedon löytäminen ryhmäytymisestä. Olemme kuitenkin oppineet opinnäytetyön teon myötä hyvin paljon toiminnallisesta tutkimuksesta ja tutkimuksen etenemisen vaiheista. Teoriaosuuteen olemme keränneet tietoa sekä yhdessä että erikseen. Olemme tehneet koko teoriaosuuden yhdessä sekä

olemme molemmat osallistuneet molemmat tutkimuksen teon kaikkiin vaiheisiin. Osallistuimme molemmat leiriin ja havainnoimme leiriläisten ryhmäytymistä sekä kirjoitimme päiväkirjaa havainnoistamme. Se, että molemmat kirjoittivat päiväkirjaa, mahdollisti havaintojemme monipuolisuuden, koska toinen ei välttämättä kiinnittänyt sellaisiin asioihin huomiota joihin toinen oli kiinnittänyt. Tutkimustulokset olemme koonneet ja analysoineet yhdessä.

Toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteena oli tutkia liikunnan mahdollisuuksia leiriläisten ryhmäyttämisessä. Tutkimuksessamme onnistuimme vastaamaan tavoitteisiin ja kysymyksiin, jotka olimme tutkimukselle asettaneet. Saimme selville liikunnallisten leikkien toimivuuden ryhmäytymistarkoituksessa leirillä. Liikunnallisten leikkien toimivuudesta kertovat tutkimuksemme tulokset. Tutkimustuloksia tarkastellessa huomasimme, kuinka tärkeä osa liikunnalliset leikit olivat ryhmäytymisprosessin etenemisessä, sillä ne rentouttivat ja vapauttivat ilmapiiriä. Liikunnalliset leikit myös yhdistivät ihmisiä, koska niiden kautta toimittiin yhdessä ja tutustuttiin toisiin ihmisiin. Leikit auttoivat ryhmähengen muodostamisessa leirillä. Tutkimuksemme tuloksia ei kuitenkaan voida yleistää, koska olemme tutkineet vain pientä joukkoa ihmisiä.

Tavoitteena oli myös tutkia ryhmän toimintaan vaikuttavia tekijöitä sekä ohjaajan merkitystä ryhmäytymiselle. Ryhmäytymisen teoriaan perehtymisen myötä saimme tietoa ryhmän toimintaan vaikuttavista tekijöistä ja omien kokemuksiemme kautta huomasimme, miten esimerkiksi ryhmän koko vaikuttaa sen toimintaan. Ryhmän suuri koko vaikutti muun muassa siten ryhmän toimintaan, että joihinkin ohjaamiimme leikkeihin eivät mahtuneet kaikki osallistumaan ja osa ryhmästä ”joutui” jäämään hetkeksi syrjään toiminnasta. Ryhmän toimintaan ovat vaikuttaneet myös normit, jotka ohjaajat ovat toiminnan alussa leiriläisten toiminnalle asettaneet. Ohjaajien merkityksestä ryhmäytymiselle olemme saaneet työmme tekemisen myötä paljon tietoa. Ohjaaja on tärkeä tekijä ryhmäytymisen onnistumisessa, sillä ohjaaja ohjaa ryhmää oikeaan suuntaan. Leirillä ohjasimme leiriläisiä ottamaan muut huomioon ja tekemään yhteistyötä.

Tutkimuksen teossa huomasimme, että teoriaa oli hyvä kirjoittaa kahdestaan. Toiselle joutui perustelemaan mielipiteitään miksi jokin asia kuuluu olennaisena osana työtämme ja näin asioita tuli syvällisemmin pohdittua. Tekstille tuli myös helposti sokeaksi ja tästä syystä oli eduksi, että sitä oli kaksi ihmistä muokkaamassa. Teoriaa kir-

joittaessamme opimme ryhmän muodostumisen vaiheista ja ryhmää kasassa pitävistä tekijöistä, kuten dynamiikasta ja koheesiosta. Tutkimuksen edetessä opimme paljon ryhmän toiminnasta ja ryhmäläisten välisistä suhteista. Näitä tietoja voimme hyödyntää jatkossa työelämässämme.

Leirin jälkeen pohdimme järjestämäämme toimintaa ja mietimme, että meidän olisi pitänyt ohjaajina etukäteen suunnitella varalle enemmän toimintaa ja leikkejä, jotta ei olisi tarvinnut osaa leikeistä improvisoida. Improvisoinnin takia kaikki ohjaamamme leikit eivät olleet niin ryhmäytymistä edistäviä. Olimme kuitenkin tehneet varasuunnitelman sen varalle, että jotkut leikit eivät toimisi kyseisen ryhmän kesken, mutta silti meillä oli liian vähän leikkejä suunniteltuna. Tutustuttuamme syvemmin ryhmäytymisen teoriaan leirin jälkeen, olisimme valinneet erilaisia leikkejä leirille, joiden avulla olisimme paremmin nostattaneet ryhmähenkeä. Toisaalta otimme leirillä kaikki tasapuolisesti huomioon toiminnassamme ja olimme kannustavia ohjaajia. Pyrimme järjestämään kaikenikäisille ihmisille mukavaa tekemistä ja monipuolista toimintaa, jotta kaikki viihtyisivät ja jokaiselle olisi mielekästä tekemistä.

Suunnittelimme palautelomakkeet hyvin etukäteen ja mielestämme ne olivat kokonaisuudessaan onnistuneet. Kysyimme juuri niitä asioita, joita halusimme tutkimuksesamme selvittää. Meillä oli paljon avoimia kysymyksiä, koska halusimme, että leiriläiset joutuvat miettimään kysymyksiä, eivätkä voi vain valita jotain valmista vastausvaihtoehtoa. Huomioimme palautelomakkeiden tekovaiheessa sen, että palautetta antavat sekä lapset että aikuiset ja siksi teimme heille kaksi erillistä palautelomaketta. Lapsille olimme selkeyttäneet ja yksinkertaistaneet kysymyksiä ja tehneet lomakkeesta lapsilähtöisemmän. Lapsille suunnatut kysymykset olivat lyhyitä, ja pyrimme käyttämään kieltä, jota lasten on helppo ymmärtää. Palautelomakkeiden täyttövaiheissa pyrimme antamaan mahdollisimman selkeän ohjeistuksen kaikille ja kerroimme, että mikäli he tarvitsevat apua lomakkeen täytössä, niin meiltä voi pyytää apua. Korostimme myös sitä, että palautelomakkeisiin vastataan anonyymisti eikä heidän henkilöllisyytensä tule vastatessa julki. Onnistuimme mielestämme hyvin saamaan leiriläiset vastaamaan palautelomakkeisiin. Leirin aikana saimme palautetta lähes jokaiselta leiriläiseltä toiminnastamme kirjallisesti ja osa leiriläisistä myös antoi palautetta suullisesti. Olimme kiitollisia suuresta palautteen määrästä, koska sen avulla saimme arvioida omaa toimintaamme sekä leiriläisten ryhmäytymistä ja viihtyvyyttä leirillä.

Pohdimme vastauslomakkeidemme luotettavuutta, koska joihinkin kysymyksiin oli vastattu vain lyhyesti ”joo” tai ”ei” tai ei ollut vastattu ollenkaan. Mietimme, voiko näihin vastauksiin tässä tapauksessa luottaa. Kysymyksiin on silloin saatettu vastata sillä ajatuksella, että ”kunhan vain jotain vastaan”. Tutkimustulosten analysointivaiheessa meille tuotti haasteita palautelomakkeen avointen kysymysten analysoiminen ja tulkinta. Avoimissa kysymyksissä leiriläisten vastaukset olivat tulkittavissa usealla eri tavalla. Vika on voinut tässä olla myös kysymysten asettelussa. Esimerkiksi meillä oli aikuisten palautelomakkeessa kysymyksenä: ”Onko ryhmä ollut yhtenäinen vai onko joku jäänyt ryhmän ulkopuolelle?” Muutama vastanneista oli vastannut kysymykseen pelkästään sanalla ”kyllä” tai ”ei”. Tällöin vastauksista on hankala tulkita, kumpaan kysymykseen on vastattu. Jouduimme itse päättämään ja tulkitsemaan osan vastauksista ja luottamaan omiin havaintoihimme leirillä. Vastauksia tulkitsimme vertaamalla tätä vastausta saman palautelomakkeen muihin vastauksiin. Tämän takia tutkimuksemme tuloksia voidaan tarkastella kriittisesti.

Jälkeenpäin pohdimme, että olisimme halunneet tutkia ryhmäytymistä pidemmällä aikavälillä. Viikonlopun mittainen leiri ei ollut ehkä riittävän pitkä aika ryhmäytymisen tutkimiselle, sillä ryhmäytymisprosessi vaatii enemmän aikaa ja yhdessäoloa. Tutkimuksemme pohjalta mietimme, että jatkotutkimuksen aiheena voisi olla ryhmäytymisen liikunnallisilla keinoilla pidemmällä aikavälillä. Tutkimuksen aiheena voisi olla myös ryhmäytyminen leirillä muiden ryhmäytymiskeinojen avulla, kuten draaman keinoin. Uusien ryhmien ohjaajat voivat hyödyntää opinnäytetyötämme saaden siitä keinoja ja harjoitteita uuden ryhmän ryhmäyttämisen tueksi. Tuloksistamme näkee kuinka hyvin liikunnalliset leikit ovat toimineet ryhmäytymiskeinona. Sillä tuloksistamme käy ilmi, että leiriläiset ovat pitäneet leikkejä mielekkäinä ja ovat kokeneet leikit ryhmää yhdistävinä ja toisiin tutustumista helpottavina. Olemme tutkimuksessamme tulleet siihen tulokseen, että meidän mielestämme ryhmiä kannattaa ryhmäyttää liikunnallisten leikkien avulla.

LÄHTEET

- Aalto, M. 2002. Turvallinen ryhmä. Forssa: Forssan Kirjapaino Oy. Kustantaja Aseman lapset ry.
- Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. 3. painos. Tampere: Tammer-paino.
- Ansakorpi, H., Hamarinen, R., Hirvonen, H., Lahikainen, J. & Seitavuopio, H. 02/2003. Epilepsia ja liikunta. Helsinki: Erweko.
- Arvonen, S. 2007. Meidän perhe liikkuu. Jyväskylä: Saarijärven Offset Oy.
- Arvonen, S. 2004. Perheliikunnan ohjaaminen. Teoksessa Arvonen, S. (toim.) Porukalla. Perheliikuntaohjaajan käsikirja. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Autio, T. 1997. Liiku ja leiki. Motorisia perusharjoitteita lapsille. 2. painos. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajvaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Ilander, A. & Kemppe, I. 2009. ”Mitä isot edellä, sitä pienet perässä” – Liikunta perheiden yhdessäolon tukijana. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.
- Järvinen, M.-K. 2007. Rikosseuraamusviraston julkaisu. 1/2007. Asiakastyöntekijäsuhteen dialoginen arviointi kriminaalihuollossa. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Kalinainen, E. & Lenruth, M. 2009. Ryhmäytymisprosessi ja siihen vaikuttavat tekijät lastensuojeluyksikkö X:ssä. Opinnäytetyö. Saimaan Ammattikorkeakoulu.
- Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Vantaa: Dark Oy.

Kauppila, R. 2006. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karvonen, P., Siren-Tiusanen, H. & Vuorinen, R. 2003. Varhaisvuosien liikunta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kopakkala, A. 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kupiainen, T. 2010. Mielenterveyskuntoutujien ryhmäyttäminen ja ryhmäytymisen haasteet draaman keinoin. Opinnäytetyö. Keskipohjanmaan Ammattikorkeakoulu.

Kuusela, M. & Lintunen, P. 2009. Vuorovaikutuksen edistäminen liikuntaryhmässä. Teoksessa Rovio, Lintunen & Salmi (toim.). Ryhmäilmiöt liikunnassa. Tampere: Esa Print Oy.

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 2005. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveystalalla. 4. -5. painos. Helsinki: WSOY.

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Lintunen, T. & Rovio, E. 2009. Johdanto liikunnan ryhmäilmiöihin. Teoksessa Rovio, Lintunen & Salmi (toim.). Ryhmäilmiöt liikunnassa. Tampere: Esa Print Oy.

Lintunen, T. Rovio, E. & Salmi, O. 2009. Ryhmän kehitystä ohjaavia voimia. Teoksessa Rovio, Lintunen & Salmi (toim.). Ryhmäilmiöt liikunnassa. Tampere: Esa Print Oy.

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäkivaara, M. & Sarviaho, M. 1999. Kivi, paperi ja sakset. Ympäristö- ja taidekasvatusta yhteistoiminnallisoin keinoin. 1. painos. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Niemistö, R. 2004. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. 5.uud. painos. Tampere: Tammer-Paino.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ranto, S. 1999. Lasten liikuntaleikit. Teoksessa Miettinen, P. (toim.) Liikkuva lapsi ja nuori. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Repo-Kaarento, S. 2007. Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä. Vantaa: Dark Oy.

Rook, D., Shamdasani, P. & Stewart, D. 2007. Focus groups – Theory and practise. 2. painos. United States of America: Sage Publications, Inc.

Rovio, E. & Saaranen-Kauppinen, A. 2009. Ryhmädynamiikka ja ryhmän suhdejärjestelmät. Teoksessa Rovio, Lintunen & Salmi (toim.). Ryhmäilmiöt liikunnassa. Tampere: Esa Print Oy.

Rovio, E. 2009. Ryhmän kiinteys eli koheesio. Teoksessa Rovio, Lintunen & Salmi (toim.). Ryhmäilmiöt liikunnassa. Tampere: Esa Print Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Rovio, E. 2009. Päätöksenteko ja suorittaminen ryhmässä. Teoksessa Rovio, Lintunen & Salmi (toim.). Ryhmäilmiöt liikunnassa. Tampere: Esa Print Oy.

Stevander, A. 1999. Lasten voimistelun suunnittelu. Teoksessa Miettinen, P. (toim.) Liikkuva lapsi ja nuori. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Takala, K. Kokkonen, M. & Liukkonen, J. 2009. Päiväkotilasten sosioemotionaalisten taitojen kehittäminen liikuntatuokioiden avulla. Liikunta & Tiede 46 (1), 22-29. (Lehti)

Vehmanen, M. 2010. Lähde liikkeelle! Epilepsia ja liikunta. Saatavissa: <http://www.epilepsia.fi/files/236/Liikuntaopas.pdf> [Viitattu 14.7.2010].

Vuori, I. 2004. Terveysliikunnan merkitys. Teoksessa Arvonen, S. (toim.) Porukalla. Perheliikuntaohjaajan käsikirja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Williams, A. Ryhmän salaisuudet. Sosiometria muutoksen voimavarana. 2002. Juva: WSOY Bookwell Oy.

Zimmer, R. 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Hämeenlinna: Karisto Oy Kirjapaino.

LIITTEET

Leikit

Värileikki: Värileikkiä leikitään niin, että kaikki leikkijät seisovat viivan takana ja yksi leikkijöistä on johtaja, joka siirtyy sovitun välimatkan päähän muista. Johtaja kertoo millä värillä saa liikkua eteenpäin. Esimerkiksi kun leikinjohtaja sanoo: ”Se kenellä on punaista saa liikkua kaksi askelta eteenpäin”. Silloin kaikki, joilla on jotain punaista päällään, saavat liikkua kaksi askelta eteenpäin ja niin edelleen. Kun yksi leikkijöistä pääsee niin lähelle leikinjohtajaa, että voi koskea häntä, hänestä tulee uusi johtaja.

Vessapaperileikki: Leikkijät istuvat piirissä ja vessapaperirulla annetaan jollekin leikkijöistä. Leikinhjaaja kertoo leikkijöille, että vessapaperin saannissa on tänään vaikeuksia, joten jokaisen on varattava siitä itselleen sinä päivänä tarvitsemansa määrä. Kun jokainen on ottanut rullasta osansa, leikinhjaaja sanoo, ettei paperin saannissa olekaan vaikeuksia, vaan jokaisen leikkijän täytyy kertoa itsestään yhtä monta asiaa kuin on ottanut paperinpaloja.

Häntäleikki: Kaikki leikkijät saavat narunpätkän, joka laitetaan selän taakse roikuttamaan hännäksi. Leikkijät koettavat siepata toisiltaan hännän. Häntänsä menettänyt joutuu leikistä pois. Voittaja on se, joka saa kerätyksi eniten häntiä.

HYKS Alueellinen liikunta- ja ulkoiluviikonloppu 5.-6.9.2009 Puhjonrannan kurssikeskus, Kouvola

Lauantai 5.9.2009

- 11.00 Leirille saapuminen ja leirin avaus
- 12.00 Lounas
- 13.00 Lapsiperheille ohjattua toimintaa / muille vapaamuotoista toimintaa
- 14.30 Kahvi
- 15.00 Ulkoilu ja pelit / Ohjattu toiminta jatkuu
- 17.00 Päivällinen
- 18.00 Sauna
- 19.00 Iltapala
- 22.00 Hyvää yötä

Sunnuntai 6.9.2009

- 8.00 Aamupala
- 9.00 Aamujumppa
- 9.30 Lapsiperheille ohjattua toimintaa / muille vapaamuotoista toimintaa
- 11.00 Lounas
- 12.00 Lapsiperheille ohjattua toimintaa / muille vapaamuotoista toimintaa
- 13.30 Kahvi
- 15.00 Viikonlopun päätös

Hyvää kotimatkaa! ☺

Rastitehtävä (Ohjaajien versio)

1. Rasti Kysymyksiä:

1. Mikä näistä on maa?

a) slusikka

b) sveitsi

c) shaarukka

2. Mistä soittimesta lähtee matalin ääni?

a) kitara

b) sello

c) piano

3. Mitä tehdään hiekasta, savesta ja kalkkikivistä?

a) asfalttia

b) sementtiä

c) lasia

4. Paljonko aikuisen ihmisen pää painaa?

a) 2 kg

b) 4 kg

c) 6 kg

5. Minkä kaupungin nimi on lintu?

Kotka

6. Mikä näistä on eläin?

a) pra

b) pra

c) pra

7. Mikä ei kuulu joukkoon?

a) omena (ei ole sitrushedelmä)

b) appelsiini

c) greippi

d) sitruuna

8. Mikä ei kuulu joukkoon?

a) kaksi

b) kuusi

c) kahdeksan

d) yhdeksän (ei ole parillinen luku)

9. Montako aistia ihmisellä on?

a) viisi

b) kolme

c) seitsemän

10. Mikä luvut tulevat seuraavaksi?

4, 8, 12... **(16, 20)**

2. Rasti: Rikkinäinen puhelin

Leikkijät seisovat jonossa. Ohjaaja kuiskaa ensimmäisen korvaan jonkin lauseen. Hän toistaa kuulemansa seuraavan korvaan, vaikkei olisikaan kuullut oikein, kunnes viimeinen ringissä/rivissä sanoo kuulemansa ääneen. Esimerkkilauseet: Elämä ei ole pelkkää juhlaa, se on myös ruusuilla tanssimista. Kun onni astuu sisään, pyydä se paremmalle. Suomessa on niin hauskaa että rupeaa naurattamaan.

3. Rasti: Sähköpaimen

Viritetään lanka kahden puun välille. Osallistujat ylittävät ”sähköpaimenen” koskemma siihen.

4. Rasti: Tarkkuusheitto

Heitetään käpyjä ämpäriin. (jalkojen välistä heitto, pään yli) Kun 20 käpyä on ämpäriin, voi siirtyä seuraavalle rastille.

5. Rasti: Suo

Maahan piirretään suo. Se ylitetään ”lankuilla”. Suohon ei saa tippua. ”Lankkuja on yksi enemmän kuin osallistujia.

6. Rasti: Arvoitusleikki

Osallistujien täytyy arvata kuinka monta makaronia on lasipurnukassa.

7. Rasti: Sanan muodostus.

Jokaiselta rastilta ryhmä saa jonkun kirjaimen ja lopussa siitä muodostetaan sana, joka vastaa kysymykseen.

Rastilta saatavat kirjaimet: I, N, T, O, U, O (nuotio) Kysymys: Minkä ääressä on mukava ja lämmin istua ja olla yhdessä ystävien kanssa?

Palautelomake 1.

SUKUPUOLI MIES () NAINEN ()

IKÄ _____

Mikä leirillä oli mukavaa? Ympyröi.

Leikit	Pelit	Yhdessä oleminen
Lautapelit	Paitojen painaminen	Laulaminen
Nuotiolla oleminen	Ohjaajat	Muut leiriläiset
Aartenmetsästys	Aamujumppa	Sauna
Uiminen	Rentoutuminen	Vapaa-aika
Juttelu muiden kanssa	Leiriaikataulu	Sää
Leiritilat		

Mistä et pitänyt leirillä? Ympyröi.

Leikit	Pelit	Yhdessä oleminen
Lautapelit	Paitojen painaminen	Laulaminen
Nuotiolla oleminen	Ohjaajat	Muut leiriläiset
Aartenmetsästys	Aamujumppa	Sauna
Uiminen	Rentoutuminen	Vapaa-aika
Juttelu muiden kanssa	Leiriaikataulu	Sää
Leiritilat		

Miten omat odotuksesi leiristä toteutuivat? Jäikö jotain puuttumaan?

Minkälainen ilmapiiri leirillä oli? Mistä se johtui?

Olivatko leiriläiset tuttuja sinulle entuudestaan?

Loitko uusia tuttavuuksia?

Oliko leiriläisten kesken hyvä yhteishenki?

Minkälaiseksi tunsit olosi leiriläisten kesken? (esim. turvallinen, rentoutunut, jännittynyt, ahdistunut tms.)

Onko ryhmä ollut yhtenäinen vai onko joku jäänyt ryhmän ulkopuolelle?

Uskalsitko olla leirillä oma itsesi? Miksi?

Ottivatko ohjaajat mielestäsi kaikki ryhmässä hyvin huomioon? Miten se ilmeni?

Auttoivatko liikunnalliset leikit yhdistämään leiriläisiä? Miten?

Mitä mieltä olit valitsemastamme toiminnasta?

Millainen mieli leiristä jäi, ja lähtisitkö uudestaan samankaltaiselle leirille? Miksi / miksi et?

Muuta:

Kiitos vastauksistasi! Hyvää syksynjatkoa!

Palautelomake 2.

SUKUPUOLI POIKA () TYTTÖ ()

IKÄ _____

YMPYRÖI**Millainen mieli leiristä jäi?****Millaisia leikit olivat?****Millaisia ohjaajat olivat?****Mikä leirillä oli mukavaa? Ympyröi.**

Leikit

Pelit

Yhdessä oleminen

Lautapelit

Paitojen painaminen

Laulaminen

Nuotiolla oleminen

Ohjaajat

Muut leiriläiset

Aartenmetsästys

Aamujumppa

Sauna

Uiminen

Rentoutuminen

Vapaa-aika

Juttelu muiden kanssa

Leiriaikataulu

Sää

Leiritilat

Mistä et pitänyt leirillä? Ympyröi.

Leikit	Pelit	Yhdessä oleminen
Lautapelit	Paitojen painaminen	Laulaminen
Nuotiolla oleminen	Ohjaajat	Muut leiriläiset
Aarteenmetsästys	Aamujumppa	Sauna
Uiminen	Rentoutuminen	Vapaa-aika
Juttelu muiden kanssa	Leiriaikataulu	Sää
Leiritilat		

Saitko uusia kavereita? Tunsitko joitain lapsia / aikuisia entuudestaan?

Pelottiko tai jännittikö sinua leirillä mikään? Jos jännitti tai pelotti, niin mikä?

Millaisia muut leiriläiset mielestäsi olivat?

Millainen olo sinulla oli muiden seurassa? (Jännittynyt, mukava tms.)

Lähtisitkö uudestaan samankaltaiselle leirille? Miksi / miksi et?

Muuta:

Kiitos vastauksistasi! Hyvää syksynjatkoa!